

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo:102003/I/2021/ 36100139012337156

**Vzt'ah medzi kultúrou a korupciou a jeho aplikácia
pre firmy pôsobiace v zahraničnom obchode**

Diplomová práca

2021

Bc. Patrik Jankovič

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

**Vzťah medzi kultúrou a korupciou a jeho aplikácia
pre firmy pôsobiace v zahraničnom obchode**

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Dušan Steinhauser, PhD.

Bratislava 2021

Bc. Patrik Jankovič

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú diplomovú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

Podpis:.....

Pod'akovanie

Rád by som sa poďakoval vedúcemu mojej diplomovej práce Ing. Dušanovi Steinhauserovi, PhD. za jeho čas, odbornú pomoc a konzultácie, ktoré mi počas písania diplomovej práce poskytol.

ABSTRAKT

JANKOVIČ, Patrik: *Vzťah medzi kultúrou a korupciou a jeho aplikácia pre firmy pôsobiace v zahraničnom obchode* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu – Vedúci záverečnej práce: Ing. Dušan Steinhauser, PhD. – Bratislava: OF EU, 2021, počet strán 62.

Hlavným cieľom záverečnej diplomovej práce je zistiť vzťah medzi kultúrou a korupciou a zistiť, či má tento vzťah vplyv na firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode. Práca je rozdelená na päť kapitol. V prvej kapitole sa zameriavame na definíciu a charakterizáciu pojmov ako kultúra, korupcia, Hofstedeho kultúrne dimenzie, index vnímania korupcie či index Doing Business. Druhá kapitola našej práce zahŕňa metodiku práce a metódy skúmania. V tejto časti sme teoreticky charakterizovali postupy a metódy skúmania používané v našej práci. Tretia kapitola je venovaná výsledkom práce a diskusii. V tejto kapitole sme skúmali hlavný cieľ našej práce pomocou ekonometrického software Gretl použitím korelačnej a párovej regresnej analýzy. Skúmali sme vplyv Hofstedeho kultúrnych dimenzií na index vnímanej korupcie a vplyv subindexov Doing Business na index vnímanej korupcie. V diskusii sme porovnali naše výsledky s inými autormi.

Kľúčové slová: kultúra, korupcia, Hofstede, kultúrne dimenzie, vynútiteľnosť zmlúv a kontraktov, prístup k úverom, ochrana investorov

ABSTRACT

JANKOVIČ, Patrik : *The relationship between culture and corruption and its application for companies operating in foreign trade* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Business. – Advisor: Ing. Dušan Steinhauser, PhD. – Bratislava: OF EU, 2021, 63 pages.

The main goal of final thesis is to determine the relationship between culture and corruption and to determine whether this relationship has an impact on companies operating in international trade. The work is divided into five chapters. In the first chapter we focus on the definition and characterization of terms such as culture, corruption, Hofstede's cultural dimension, the corruption perception index or the Doing Business index. The second chapter of the thesis includes the methodology of work and research methods. In this part, we theoretically characterized the research procedures and methods used in our work. The third chapter is devoted to the results of the work and discussion. In this chapter, we examined the main goal of our work using econometric software Gretl using correlation and pairwise regression analysis. We examined the influence of Hofstede's cultural dimensions on the perceived corruption index and the influence of Doing Business subindexes on the perceived corruption index. In the discussion, we compared our results with other authors.

Key words: culture, corruption, Hofstede, cultural dimensions, enforcing contracts, getting credit, protecting minority investors

Obsah

Úvod	9
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	11
1.1. Definícia kultúry	11
1.2. Interkultúrne modely.....	14
1.2.1 Hofstedeho kultúrne dimenzie	15
1.2.2 Kultúra a firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode.....	20
1.3. Definícia korupcie.....	20
1.3.1. Príčiny korupcie	22
1.3.2. Dôsledky korupcie	25
1.4. Index vnímania korupcie	26
1.5. Index Doing Business	28
2. Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	30
2.1. Metodika práce a metódy skúmania	30
3. Výsledky práce a diskusia	35
3.1. Pearsonova lineárna korelačná analýza	40
3.2. Rozptylové grafy a OLS modely jednotlivých párových analýz.....	43
3.3. Diskusia	56
4. Záver	59
5. Zoznam použitej literatúry	61

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľky:

- Tabuľka č.1 : Teoretický model orientácie človeka na hodnoty
- Tabuľka č.2 : Zoznam krajín podľa miesta v rebríčku indexu vnímania korupcie
- Tabuľka č.3 : Databáza vstupných dát
- Tabuľka č.4 : Test normality rozloženia premenných
- Tabuľka č.5 : Hodnoty korelačných koeficientov a ich interpretácia pre psychológiu
- Tabuľka č.6 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou IND
- Tabuľka č.7 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou MAS
- Tabuľka č.8 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou UA
- Tabuľka č.9 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou LTO
- Tabuľka č.10 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou GC
- Tabuľka č.11 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou PMI
- Tabuľka č.12 : OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou EC

Grafy:

- Graf č.1 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a PDI
- Graf č.2 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a IND
- Graf č.3 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a MAS
- Graf č.4 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a UA
- Graf č.5 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a LTO
- Graf č.6 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a GC
- Graf č.7 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a PMI
- Graf č.8 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a EC

Úvod

Korupcia je celosvetovo rozšírený pojem, ktorý sa v posledných dekádach vyskytuje v našom okolí čoraz častejšie. Korupcia nie je novým fenoménom a tento pojem sa vyskytuje už aj v dielach autorov ako boli W. Shakespeare alebo Dante Alighieri.¹ Korupcia narúša dôveru, oslabuje demokraciu, brzdí hospodársky rozvoj, prehľbuje nerovnosť, chudobu, sociálne rozdelenie a taktiež environmentálnu krízu. Korupcia sa vyskytuje v rôznych oblastiach - v podnikoch, vláde, na súdoch, v médiách alebo v samotnej spoločnosti. Okrem iného sa vyskytuje aj vo všetkých odvetviach verejného života, od zdravotníctva a školstva po infraštruktúru a šport.² Korupcia sa nevyskytuje iba v rozvojových štátoch, ale aj v tých najrozvinutejších. Podľa dokumentu Európskej komisie s názvom Boj proti korupcii z roku 2017, samotná korupcia stojí európske hospodárstvo 120 miliárd eur ročne.³ Pre porovnanie, hodnota rozpočtu Európskej únie bola v roku 2017 takmer 158 miliárd.⁴ V skutočnosti sa celkové náklady korupcie nedajú jednoducho vyčísliť a spomínaný dokument pomenúva iba odhad. Z pohľadu podnikateľského prostredia je korupcia nežiadúcim javom. Pre firmy vytvára korupcia neistotu, spomaľuje procesy a môže spôsobiť dodatočné náklady pre firmu. Korupcia teda zvyšuje pre firmu riziko a v medzinárodnom obchode môže krajina s vyššou mierou korupcie predstavovať pre zahraničné firmy väčšie riziko.

V teoretickej časti našej práce si postupne objasníme pojmy ako korupcia či kultúra. Táto časť je rozdelená do troch celkov. Prvý celok sa venuje definícii pojmu kultúra, jej histórii a taktiež jej štruktúre. V tomto tematickom celku sa ale prevažne venujeme interkultúrnym modelom a Hofstedeho kultúrnym dimenziám, pomocou ktorých môžeme kvantifikovať rôzne úrovne samotných kultúrnych dimenzií, ktoré neskôr použijeme v našej výskumnej časti. V druhom celku opisujeme pojem korupcia, jej príčiny a dôsledky. Posledný celok našej teoretickej časti diplomovej práce je zameraný na definíciu indexov, ktoré následne používame v našej výskumnej časti – index vnímania korupcie od

¹ TANZI, Vito. *Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures* [online]. In: . Máj 1998 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9863.pdf>

² *WHAT IS CORRUPTION?* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné na: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption#>

³ *Boj proti korupcii: Tematický informačný prehľad európskeho semestra* [online]. In: . 22. 11. 2017 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_sk.pdf

⁴ *REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE COURT OF AUDITORS: 2016 Annual Management and Performance Report for the EU Budget* [online]. 13.6.2017 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0351&from=EN>

Transparency International a index doing business s jeho subindexami - getting credit, protecting minority investors a enforcing contracts.

Vo výskumnej časti diplomovej práce sa venujeme overovaniu nami stanovených hypotéz pomocou ekonometrického a štatistického skúmania vo vybranom programe – Gretl. Vo výskumnej časti našej práce si postupne definujeme databázové súbory, s ktorými následne pracujeme. Hlavným cieľom našej diplomovej práce je zistiť vzťah medzi kultúrou a korupciou a zistiť, či takýto vzťah má vplyv na firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode. Definovali sme si taktiež parciálne ciele a pomocou regresnej a korelačnej analýzy sme kvantifikovali vzájomnú závislosť alebo nezávislosť skúmaných premenných.

Výsledky sme následne interpretovali vo výskumnej časti a v podkapitole diskusia sme porovnali skúmania rôznych autorov, ktorý sa zaoberali problematikou vzťahu korupcie a kultúry vo svojich výskumných prácach. Výsledky našej práce sme zhrnuli v závere.

1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Pre firmy pôsobiace v zahraničnom obchode je prieskum potenciálnych zahraničných trhov kľúčovou aktivitou pred vstupom na daný trh. Analýza zahraničných trhov sa skladá z viacerých častí, ako napríklad marketingový prieskum trhu, či analýza makroprostredia daného trhu. Analýza makroprostredia zahraničného trhu sa skladá z viacerých faktorov – technologických, ekonomických, politických a sociálnych. Tieto faktory nemôže firma ovplyvniť, ale zároveň tieto faktory vplývajú na činnosť podniku a jeho pôsobenie na danom trhu. Medzi tieto faktory patria aj nami skúmané ukazovatele – kultúra a korupcia.⁵

1.1. Definícia kultúry

Pojem kultúra vieme definovať prostredníctvom viacerých pohľadov a každý autor ju definuje rozdielne. Kultúra je definovaná rôznymi autormi z oblasti antropológie, sociológie alebo psychológie. Kultúru ale všeobecne môžeme definovať ako súbor faktorov, ktoré vplývajú na správanie a konanie členov určitej skupiny, ktoré vyplývajú z histórie, spoločných hodnôt, záujmov alebo aktivít a spolu tvoria určité špecifické prostredie. Etymologicky je pojem kultúra odvodený od latinského slova cultura. Latinské slovo cultura má pravdepodobne pôvod vo viacerých slovách ako napríklad *colo*, *colere*, *colui*, *cultus*, *colonus*. Tieto slová majú viacero významov ale medzi základných 5 patrí: vzdelávať alebo obrábať (pole), pestovať, zušľachtovať (aj ducha), vážený (pôvod náboženského termínu kult) a obývaný (kolonizovaný alebo kolonizovať).⁶ Nové chápanie kultúry priniesol rímsky filozof Marcus Tullius Cicero, kedy nazval filozofiu kultúrou ducha. Anglický antropológ Edward Burnett Tylor vo svojej knihe Primitívna kultúra opisuje kultúru ako *komplexný celok, ktorý zahŕňa vedomosti, vieru, umenie, morálku, právo, zvyky a všetky ostatné schopnosti a návyky, ktoré si človek osvojil ako člen spoločnosti*. Táto definícia od významného anglického antropológa je považovaná za prvú globálnu a vedeckú definíciu kultúry z hľadiska etnológie a antropológie. Táto definícia sa stala jednou z najuznávanejších prínosov v antropológii a odkláňa sa od dovtedy uznávaných koncepcií

⁵ Export.slovensko.sk. *Prieskum zahraničného trhu*. [online]. [cit. 2021-01-31]. Dostupné na: <https://export.slovensko.sk/zaciname-s-exportom/prieskum-zahranicneho-trhu/>

⁶ DELGADOVÁ, Elena. (2010). *Kultúra a komunikácia. Teoretické východiská a vymedzenie pojmov*. Kultúrna pluralita, univerzalizmus, interkultúrna komunikácia, interkultúrne kompetencie: Monografický zborník - grantový projekt VEGA 1/0561/08 [online]. Bratislava: Ekonóm, 2010, s. 141-161 [cit. 2021-01-31]. ISBN SBN 978-80- 225-3093-4. Dostupné na: https://www.academia.edu/2604847/Kultúra_a_komunikácia_Teoretické_vymedzenie_pojmov

a teórii chápania pojmu kultúra.⁷ Táto nová charakteristika dala neskôr základy novým moderným teóriám kultúry hlavne v USA a v Európe, ktoré sa vyvíjali hlavne v polovici 20. storočia.⁸ V tom období sa kultúra stala najdôležitejšou kategóriou archeológie a etnografie. Významnou osobnosťou antropológie bol v tomto období jednoznačne aj Alfred Kroeber. Svojimi prácami výrazne ovplyvnil nasledujúce smerovanie antropológického myslenia. Význam jeho práce v definovaní a skúmaní kultúry sa premietol aj v iných spoločenských vedách. Vo svojej práci spolu s Kluckhohnom z roku 1952 rozobral viac ako 150 definícií kultúry aby ich mohol porovnať a jasne definovať. Podľa Kroebera a Kluckhohna *„je kultúra produkt, je historická, zahrňuje ideí, vzory a hodnoty. Je selektívna a dá sa ju učiť. Je založená na symboloch a je abstrahovaná zo správania a z produktov správania.“*⁹ Táto definícia kultúry nám môže dať obraz, ako sa na kultúru pozerali antropológovia v polovici 20. storočia v USA. V súčasnosti sa pojem kultúra vyskytuje viac vo vedných odboroch akými sú psychológia a sociológia.

Kultúra už nie je len okrajovou témou vo vedeckých odboroch, ale stal sa z nej komplexný pojem, ktorý je aplikovaný aj v rôznych medzinárodných dokumentoch. Pojem kultúra je v súčasnosti využívaný komplexnejšie a metodickejšie. Potenciál kultúry je východiskom globálnych smerovaní v Rezolúcii OSN z roku 2010 s názvom Kultúra a rozvoj. Tak isto je tento potenciál využívaný v mnohých iniciatívach „tretieho“ sektora.¹⁰ Spoločenské benefity kultúry obsahujú aj strategické medzinárodné dokumenty ako napríklad Miléniová deklarácia OSN z roku 2000, Európska stratégia pre kultúru v globalizovanom svete z roku 2007 či dokument s názvom The Power of Culture for Development organizácie UNESCO z roku 2010. UNESCO definuje kultúru ako *súbor charakteristických duchovných, materiálnych, intelektuálnych a emocionálnych znakov spoločnosti alebo spoločenskej skupiny, ktoré zahŕňajú okrem umenia a literatúry aj životný štýl, spôsoby spolunažívania, hodnotové systémy, tradície a viery.*¹¹ Kultúra je teda

⁷ DELGADOVÁ, Elena. (2010). *Kultúra a komunikácia. Teoretické východiská a vymedzenie pojmov*. Kultúrna pluralita, univerzalizmus, interkultúrna komunikácia, interkultúrne kompetencie: Monografický zborník - grantový projekt VEGA 1/0561/08 [online]. Bratislava: Ekonóm, 2010, s. 141-161 [cit. 2021-01-31]. ISBN SBN 978-80- 225-3093-4. Dostupné na: https://www.academia.edu/2604847/Kultúra_a_komunikácia_Teoretické_vymedzenie_pojmov

⁸ Britannica. *Historical Development Of Cultural Anthropology*. [online]. [cit. 2021-1-31]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/science/cultural-anthropology/Historical-development-of-cultural-anthropology>

⁹ SOUKUP, Václav. (2004). *Přehled antropológických teórií kultúry*. [online]. Vyd. 2. Praha : Portál, 2004, s. 63 [cit. 2021-01-31]. ISBN 80-7178-929-1 Dostupné na: <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2020/04/Přehled-antropológických-teórií-kultúry.pdf>

¹⁰ SLUŠNÁ, Zuzana. (2015). *Súčasná kultúrna situácia z pohľadu teórie a praxe*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2015 [cit. 2021-01-31]. ISBN 978-80-223-4026-7. Dostupné z: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kkul/SLUSNA.Z..pdf

¹¹ UNESCO. (2009). *The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics (FCS)*. [online]. Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2009, s.9 [cit. 2021-1-31]. ISBN 978-92-9189-075-0. Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/doc10/BG-FCS-E.pdf>

v modernom globalizovanom svete používaný pojem, je predmetom skúmania a môže predstavovať účinný a využiteľný zdroj v rôznych oblastiach.

Podľa E. Delgadovej, môžeme štruktúru kultúry definovať piatimi základnými kategóriami kultúrnych foriem: ¹²

1. symboly (prírodné a vyrobené predmety, prostredie, inštitúcie, funkcionári),
2. jazyk (žargón, slang, gestá, signály, znaky, piesne, humor, vtipy, klebety, povesti, metafory, príslovia, heslá),
3. histórie (príbehy, legendy, ságy, mýty),
4. aktivity (rituály, tabu, zvyky, obyčaje, mravné a právne normy, ríty, ceremónie),
5. hypotézy (zastávané hodnoty, názory a myšlienky, základné predpoklady a vízie sveta)

Každá kultúra má tým pádom iné charakteristické vlastnosti a iný historický vývoj. Kultúra národa alebo krajiny sa postupom času vyvíja. Existujú zaužívané tradície, ktoré sa ale pod vplyvom politickej situácie alebo externých vplyvov zo zahraničia sa pomaly menia. Globalizácia je v súčasnosti už známy pojem, ktorý ovplyvňuje každý aspekt nášho života. Globalizácia sa týka aj kultúry, kedy v posledných desaťročiach môžeme vidieť vytváranie takzvaných multikultúrnych miest, kde sa kultúry z celého sveta premiešavajú pričom vznikajú nové výzvy a príležitosti. Hofstede vo svojej knihe zdôrazňuje potrebu kultúrneho relativizmu pri skúmaní kultúrnych rozdielov skupín a spoločností. Jedná sa o zaujatie neutrálneho východiska, pretože neexistujú žiadne vedecké dôkazy aby sme mohli povedať, že je jedna kultúra horšia ako druhá. Žiadna kultúra nemá absolútne kritéria pre posudzovanie činností druhej kultúry. Vo vzťahu dvoch kultúr teda neexistuje nadradenosť či podradenosť. ¹³ Vo všeobecnosti vieme vďaka vedcom, ktorí skúmali kultúrne odlišnosti definovať viacero modelov kultúry. Tieto modely kultúry nám analyzujú rôzne časti kultúry (kultúrne formy), ktoré potom môžeme porovnávať. Existuje viacero modelov kultúry ale v našej práci spomenieme dvoch autorov, ktorých modely sú pre našu prácu najviac relevantné.

¹² DELGADOVÁ, Elena. (2010). *Kultúra a komunikácia. Teoretické východiská a vymedzenie pojmov*. Kultúrna pluralita, univerzalizmus, interkultúrna komunikácia, interkultúrne kompetencie: Monografický zborník - grantový projekt VEGA 1/0561/08 [online]. Bratislava: Ekonóm, 2010, s. 141-161 [cit. 2021-01-31]. ISBN SBN 978-80-225-3093-4. Dostupné na: https://www.academia.edu/2604847/Kultúra_a_komunikácia_Teoretické_vymedzenie_pojmov

¹³ HOFSTEDÉ, Geert. *Kultury a organizace. Software mysli*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.

1.2. Interkultúrne modely

K najvýznamnejším autorom, ktorí sa zaoberali skúmaním interkultúrnych rozdielov a tvorbe kultúrnych modelov patrí holandský sociológ Geert Hofstede, ktorý skúmal základné hodnotové orientácie jednotlivých kultúr a následne vymedzil základné dimenzie kultúry. Geert Hofstede viedol tento výskum aj na základe poznatkov a komparatívneho modelu orientácie človeka na hodnoty. Tento model vyvinul a spracoval Kluckhohn a Strodtbeck v roku 1961 a bol založený na odpovediach na otázky, ktoré sa týkali orientácie človeka na rôzne hodnoty.¹⁴ Príklad otázok a možných odpovedí môžeme vidieť v tabuľke č.1.

Tabuľka č.1: Teoretický model orientácie človeka na hodnoty

Základné otázky	Príklad odpovedí		
Aký je charakter ľudstva?	Dobry	Kombinácia dobrého a zlého	Zlý
Aký má vzťah človek k prírode?	Človek je voči prírode dominantný	Harmónia medzi človekom a prírodou	Príroda dominuje
Ako pozerá človek na svoju činnosť z hľadiska času.	Minulosť	Prítomnosť	Budúcnosť
Ako môžeme popísať formu ľudskej činnosti	Spontánna ľudská činnosť vyjadrujúca aktuálnu túžbu	Všestranný rozvoj samého seba	Dosahovanie merateľných cieľov
Aký je vzťah človeka k človeku?	Hierarchický	Kolektivistický	Individualistický

Zdroj: Vlastné spracovanie z BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*, 2015

Tento model podľa Browaeys naznačuje, že určité kultúrne zoskupenie bude mať určitú orientáciu na svet v reakcii na otázky uvedené v tabuľke. Tento model z odboru sociálnej antropológie netvrdí, že všetci jednotlivci v konkrétnom zoskupení budú reagovať rovnako. Okrem toho nezohľadňuje takzvané subkultúrne zoskupenia ani spôsob, akým

¹⁴ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

Ľudia v konkrétnom kultúrnom prostredí odpovedajú na otázky. Umožňuje však porovnanie viacerých kultúr. Poznatky, ktoré vo svojom výskume interpretovali autori Kluckhohn a Strodtbeck, využívali aj autori ako Hofstede či Trompenaars pri vypracovávaní kultúrnych dimenzií.

Hofstede vo svojej knihe opisuje kultúru ako kolektívne programovanie mysle členov istej skupiny, ktoré odlišuje príslušníkov tejto skupiny alebo kategórie od druhých ľudí. Vychádza z presvedčenia, že každý človek nesie určitý vzorec myslenia, cítenia a následného potenciálneho konania, ktoré sa naučil počas svojho života. Tento vzor označuje ako mentálny software – mentálne programovanie mysle jednotlivca. Zdroj mentálneho programovania jedinca pochádza z jeho sociálneho prostredia v ktorom vyrastal a kde zbieral svoje životné skúsenosti. Hofstede ďalej píše, že kultúru sa učíme a nie je vrodená. Taktiež definuje ľudskú prirodzenosť ako „univerzálnu úroveň ľudského mentálneho softvéru“. Pre človeka je prirodzené sa báť alebo sa radovať, ale to ako reagujeme na tieto podnety je výsledok pôsobenia kultúry.¹⁵

Na porovnávanie rozdielnosti kultúr vytvoril Hofstede koncept, ktorý je tvorený pojmami ako symbol, hrdinovia, rituály a hodnoty. Jadro kultúry tvoria hodnoty, ktoré môžeme definovať ako pocity, ktoré majú záporný alebo kladný smer. Ostatné pojmy z tohto konceptu definuje ako povrchné. Na zaznamenanie kultúrnych odlišností zvolil Hofstede metódu merania pomocou dotazníkov. Rozdelil spomínané hodnoty na dva druhy – žiaduce a požadované hodnoty. Otázky na žiaduce hodnoty sú všeobecné a pýtajú sa napríklad čo je dobré alebo zlé pre spoločnosť, čo je dôležité alebo čo naopak nie je. Požadované hodnoty sa zameriavajú na konkrétnu osobu, ktorá odpovedá. Teda čo je pre ňu dobré, čo je pre danú osobu výhodnejšie. Túto metódu využíval Hofstede aj pri určovaní kultúrnych dimenzií.¹⁶

1.2.1 Hofstedeho kultúrne dimenzie

Hofstede vyvinul prostredníctvom svojich štúdií dimenzionálny prístup k medzikultúrnym porovnaniam toho, ako je riadenie ovplyvnené rozdielmi medzi kultúrnymi zoskupeniami. Uskutočnil rozsiahle štúdie o národných kultúrnych rozdieloch, z ktorých prvé boli medzi zamestnancami pracujúcimi v pobočkách nadnárodnej spoločnosti (IBM) v 64 krajinách.¹⁷

¹⁵ HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace. Software mysli*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.

¹⁶ HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace. Software mysli*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.

¹⁷ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

Hofstede, ktorý založil a riadil oddelenie personálneho výskumu IBM Europe, použil databázu skóre vyplývajúcich z prieskumov postojov medzi zamestnancami IBM na celom svete a znovu analyzoval údaje. Prieskumy boli vyvinuté ako riadiaci nástroj na skúmanie problémov týkajúcich sa pracovnej situácie (stanovené vopred prostredníctvom rozhovorov s personálom).¹⁸

Štatistická analýza priemerov zemí v odpovediach týkajúcich sa hodnôt vzájomne porovnateľných zamestnancov IBM v rôznych krajinách odhalila spoločné problémy ale riešenia na tieto problémy sa líšili. Boli to oblasti, z ktorých neskôr vznikli samotné kultúrne dimenzie :¹⁹

1. Sociálna nerovnosť aj so vzťahom k autorite
2. Vzťah medzi jednotlivcom a skupinou
3. Poňatie mužskosti a ženskosti, teda dôsledky toho, že sa niekto narodí ako chlapec alebo dievča
4. Spôsoby nakladania s neistotou a viacznačnosťou, ktorá sa ukázala byť vo vzťahu ku zvládaniu agresie a vyjadrovaniu citov

Tieto okruhy sa zhodovali s okruhmi definovanými autormi Inkelesom a Levinsonom 20 rokov pred Hofstedeho štúdiou. Tieto štyri základné problémové oblasti, teoreticky definované týmito dvoma autormi potvrdil empirickou metódou vo svojom výskume Hofstede. Tieto štúdie spoločne identifikovali a potvrdili prvé štyri dimenzie rozdielov v národnej kultúre opísané v tomto koncepte.²⁰

Hofstede neskôr vyvinul piatu dimenziu, aby zohľadnil hodnotové orientácie, ktoré vyplynuli z výskumu uskutočneného z čínskej perspektívy. Hofstede použil výsledky svojho výskumu na porovnanie kultúr v týchto piatich dimenziách :²¹

1. Vzdialenosť moci (vysoká / nízka): postoje k autorite, vzdialenosť medzi jednotlivcami v hierarchii.

¹⁸ HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace. Software mysli*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.

¹⁹ HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace. Software mysli*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.

²⁰ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

²¹ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

2. Schopnosť vyháňať sa neistote (vysoká / nízka): miera tolerancie k neistote alebo nestabilite.
3. Individualizmus verzus kolektivismus : nezávislosť a vzájomná závislosť, lojalita k sebe a ku skupine.
4. Maskulinita verzus feminita: dôležitosť pracovných cieľov (zárobky, pokrok) v porovnaní s osobnými cieľmi (spolupráca, vzťahy).
5. Krátkodobá verzus dlhodobá časová orientácia: podpora cností týkajúcich sa minulosti a súčasnosti alebo cností týkajúcich sa budúcnosti.

Tieto dimenzie tvoria všeobecný model, tým pádom nemusia platiť na konkrétne okolnosti alebo subkultúry. Opisujú tendencie v rámci určitej kultúry; prezentujú orientácie, ktoré má väčšina členov kultúrneho zoskupenia v bežných situáciách. Podľa Hofstedeho teda nezohľadňujú kultúrne rozdiely v absolútnych hodnotách, ale v relatívnych hodnotách. Hofstedeho štúdia mala časom viacero kritikov z rôznych oblastí. Tento model môžeme teda brať ako východiskový ale nie absolútny. V druhom vydaní svojej publikácie *Kultúra a organizácie* z roku 2005 skúma Hofstede aj rozdiely medzi kultúrami nielen na úrovni spoločnosti, ale aj z hľadiska rodiny, vzdelania a pracoviska, teda rôzne subkultúry.

Vzdialenosť moci alebo hierarchia

Prvá Hofstedeho dimenzia skúma rozsah, v akom členovia určitej kultúry vnímajú autoritu alebo mocenské postavenie v danej kultúre. Vzďialenosť moci alebo hierarchia nám popisuje očakávania členov inštitúcie alebo organizácii – do akej miery títo členovia očakávajú alebo prijímajú nerovnosť rozdelenia moci v oboch smeroch (zdola nahor a naopak). Taktiež nám táto dimenzia ukazuje, ako sú v danej kultúre vnímané hierarchické vzťahy alebo úcta k nadradeným. V kultúrach, kde sú veľké vzdialenosti moci sú manažéri alebo šéfovia spoločností benevolentní autokrati zameraný na určitú úlohu. Sú neprístupný pre zamestnancov a užívajú si výsady, ktoré im dáva konkrétna pozícia a teda moc. Ak sa niečo pokazí, väčšinou za to môžu podriadení, ktorí sú závislí od svojich nadriadených. V kultúrach s nízkou vzdialenosťou moci sú manažéri viac orientovaní na ľudí v organizácii a umožňujú im vo väčšej miere zúčastňovať sa na rozhodovaní. Nadriadení sú prístupní podriadeným v organizácii a ak sa vyskytne problém, nepokladajú to za vinu jednotlivca ale systému.²²

²² BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

Schopnosť vyhýbať sa neistote

Druhá kultúrna dimenzia Hofstedeho definuje, do akej miery sa ľudia v určitej kultúre vyhýbajú neistote. Táto dimenzia taktiež skúma mieru tolerancie ku novým situáciám, teda do akej miery sa cítia ohrození nejednoznačnými alebo riskantnými situáciami. Táto dimenzia taktiež analyzuje, do akej miery sú ochotní prijať známe riziká. Kultúry s nízkou mierou vyhýbania sa neistote nie sú znepokojené nejednoznačnosťou a vo všeobecnosti tolerujú rozdiely. V týchto kultúrach nemusia byť zodpovedané všetky otázky týkajúce sa neznámej situácie alebo javu. Naopak, v kultúrach vyhýbajúcich sa neistote sú členovia viac zameraní na dodržiavanie pravidiel a nariadení a musia mať presné odpovede na otázky s presnými pokynmi. Manažér v takejto kultúre musí tieto pravidlá dodržiavať a kontrolovať. V kultúrach s nízkou mierou vyhýbania sa neistote manažéri stanovujú striktné pravidlá len v nevyhnutných prípadoch.²³

Individualizmus verzus kolektívizmus

Táto dimenzia sa zaoberá vzťahom medzi jednotlivcom a skupinou. Skúma do akej miery sú jednotlivci v spoločnosti autonómni a do akej miery sa integrujú do skupiny. Táto dimenzia sa v podstate zameriava na dôležitosť vzťahov v konkrétnych kultúrach. V individualistickej kultúre sa kladie menší dôraz na osobné vzťahy a v popredí je úloha, ktorá sa má dokončiť. V kolektivistických kultúrach sú na prvom mieste vzťahy, ktoré môžu byť aj mimo rodiny a je potrebné ich budovať. Vernosť a lojalita je v týchto kultúrach nevyhnutná. Rozdielne je aj chápanie úspechu. V individualistických kultúrach sa za úspech považuje dosiahnutie individuálnych cieľov alebo kariéra jednotlivca. V tomto prostredí je obvyčajne podporovaná konkurencia medzi jednotlivcami. Naopak v kultúrach, kde sú členovia viac zameraní na vzťahy, je kolektívny úspech prioritou aj za cenu určitej formy osobnej obete, napríklad na úkor kariéry jednotlivca.²⁴

Maskulinita verzus feminita

²³ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

²⁴ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

Vo štvrtej kultúrnej dimenzii Hofstede charakterizuje určité kultúry ako viac konkurenčné a asertívne, kde prevláda maskulinita a starostlivejšie s dôrazom na medziľudské vzťahy, kde prevláda feminita. V maskulínnej spoločnosti prevládajú hodnoty ako úspech, súperenie, výkon a dosahovanie cieľov. V týchto spoločnostiach tvoria dominantnú skupinu muži a to hlavne v spoločenských a mocenských štruktúrach. Vo vysoko femínných spoločnostiach sa venuje väčšia pozornosť medziľudským vzťahom, kvalite života a na služby. Hofstede neskôr sám kritizoval názov tejto dimenzie a v neskorších prácach preferoval rodovú rovnosť.²⁵

Krátkodobá verzus dlhodobá časová orientácia

Hofstede pridal ku svojim štyrom dimenziám piatu, keďže pôvodný výskum robil iba na území USA a Európy. Pôvodný výskum teda nepočítal s rozdielnou orientáciou na čas v ázijských krajinách. Táto dimenzia sa zaoberá časovou orientáciou kultúr, teda či je daná kultúra z hľadiska samotného života orientovaná na krátku alebo dlhú dobu. Krátkodobá orientácia je predovšetkým spojená s minulosťou a súčasnosťou, kde je v popredí rešpektovanie minulosti a plnenie spoločenských povinností. Dlhodobá orientácia sa sústreďuje na hodnoty zamerané na budúcnosť, predovšetkým ide o vytrvalosť a šetrnosť. Dôležitým aspektom je pocit hanby.²⁶

Hofstedeho kultúrne dimenzie môžeme využiť ako prostriedok na porovnanie rôznych kultúr. Každá dimenzia je definovaná číselnou hodnotou a tak si vieme spraviť zoznam krajín v ktorých dosiahla daná hodnota vysokú alebo nízku úroveň. Takýmto spôsobom vieme dostať prehľad o preferenciách a zameraní danej krajiny. Ak má kultúra vplyv na korupciu, môžeme aj vďaka definovaniu každej dimenzie ďalej v našej práci lepšie pochopiť tento vzťah. Okrem Hofstedeho skúmal rôzne kultúry prostredníctvom rozčlenenia do dimenzií aj holandský teoretik Fons Trompenaars. Trompenaars definuje kultúru ako dynamický proces riešenia ľudských problémov alebo dilem v oblasti ľudských vzťahov, času a prírody. Definuje kultúrne roviny, ktoré porovnáva ku jednotlivým vrstvám cibule. Tento model teda nazývame cibuľový model, v ktorom sú vonkajšie vrstvy kultúry explicitné. Tieto vrstvy sú viditeľnejšie a dajú sa ľahšie zmeniť. Implicitné vrstvy sú hlbšie,

²⁵ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

²⁶ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7.

ťažšie identifikovateľné a ťažko sa dajú zmeniť. Implicitné vrstvy podmieňujú naše kultúrne predsudky.²⁷

1.2.2 Kultúra a firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode

Pre firmy pôsobiace v medzinárodnom prostredí je špeciálne dôležité poznanie kultúrnych odlišností. Existuje veľa firiem, ktoré túto úlohu nezvládli a museli sa zo zahraničného trhu stiahnuť. Jedným z najznámejších príkladov môže byť pôsobenie americkej spoločnosti Walmart na Nemeckom trhu. Aj napriek tomu, že Walmart patrí k najväčším firmám na celom svete, nezvládol prechod na tento trh. Dôvodom bol nedostatočný prieskum daného trhu a aj kultúrne odlišnosti v správaní nemeckého zákazníka.²⁸

Pre firmu pôsobiacu v medzinárodnom obchode je poznanie interkultúrnych odlišností veľmi dôležité. Lukášová vo svojej knihe definuje tento prínos a dôležitosť pre firmu z viacerých hľadísk:²⁹

- komunikácia s ľuďmi z iných kultúr
- plánovanie a realizácia zahraničných aktivít (riziká fúzií, akvizícií a ďalších foriem spolupráce so zahraničím, taktiež kultúrne riziká marketingových rozhodnutí týkajúcich sa zahraničných trhov);
- zvládanie kultúrnych rozdielov prejavujúcich sa pri riadení medzinárodných firiem.

1.3. Definícia korupcie

Korupcia nie je novým fenoménom a pre väčšinu ľudí je známym pojmom. Korupcia je problém, s ktorým sa spoločnosti snažia vyrovnáť už tisíce rokov. Jej formy a rozsah v jednotlivých krajinách sú priamo závislé od množstva faktorov, hlavne od kultúry v danej krajine, sociálnych okolností doby, štátneho zriadenia a pod.³⁰

²⁷ DELGADOVÁ, Elena. (2010). *Kultúra a komunikácia. Teoretické východiská a vymedzenie pojmov*. Kultúrna pluralita, univerzalizmus, interkultúrna komunikácia, interkultúrne kompetencie: Monografický zborník - grantový projekt VEGA 1/0561/08 [online]. Bratislava: Ekonóm, 2010, s. 141-161 [cit. 2021-01-31]. ISBN SBN 978-80- 225-3093-4. Dostupné na: https://www.academia.edu/2604847/Kultúra_a_komunikácia_Teoretické_vymedzenie_pojmov

²⁸ SEALE, Andrew Seale. Seven Epic Cases of Companies That Failed Internationally. Firmex [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.firmex.com/resources/blog/seven-epic-fails-by-businesses-that-tried-expanding-into-foreign-markets/>

²⁹ LUKÁŠOVÁ, R. 2010. Organizační kultura a její změna. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 62-63. ISBN 978-80-247-2951-0.

³⁰ MUŽIK, Roman. Korupcia ako špecifický sprievodný jav nedokonalosti trhov v zdravotníctve. HPI - Stredoeurópsky inštitút pre zdravotnú politiku [online]. 2014 [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: http://www.hpi.sk/2014/05/korupcia-ako-specificky-sprievodny-jav-nedokonalosti-trhov-v-zdravotnictve/#_ftnref2

Slovo korupcia pochádza z latinského slovesa corrumpere. Toto sloveso sa skladá zo slova rumpere, čo znamená zlomiť, rozlomiť alebo pretrhnúť. Súvisiaci latinský výraz corruptionem vyjadruje následok tohto činu a môže byť definované aj ako duchovná kontaminácia alebo skazenosť (aj duše a morálky).³¹ Tak ako pri iných pojmoch, aj pri definovaní pojmu korupcia neexistuje jednotná rozsiahla definícia tohto pojmu. Korupcia má viacero podôb a zahŕňa veľkú množinu javov, ktoré sa dajú považovať ako korupčné správanie. Existujú dva prístupy ku korupcii, ktoré sú uvádzané v odbornej literatúre. Prvý prístup je charakterizovaný ako širší a podľa rôznych autorov je teda korupcia definovaná ako zneužitie moci vo svoj prospech. Druhý prístup je takzvaný užší, kde definujú autori korupciu ako porušovanie určitých noriem a zákonov.³²

Dôležitým faktom je, že vnímanie korupcie sa líši v mieste a čase. Pojem korupcia je v každej krajine vnímaný inak, respektíve sa pod korupciu zahŕňajú rozličné aktivity. Podľa autoriek Zemanovičovej a Beblavej korupcia nezávisí výlučne od politického zriadenia, keďže existujú rôzne prípady výskytu korupcie v krajinách chudobných alebo bohatších, krajinách s demokratickým zriadením alebo krajinách s prosperujúcou ekonomikou. Významnejším faktorom pre rozvoj korupcie je podľa Zemanovičovej a Beblavej kultúra a tradície konkrétnej krajiny a obyvateľstva. Časová odlišnosť znamená, že korupcia bola inak vnímaná v minulosti ako je teraz.³³

Svetová banka definuje korupciu ako „zneužitie verejnej právomoci k súkromnému prospechu“. Podobnú definíciu môžeme neskôr vidieť aj u iných autorov a považuje sa za širokú definíciu pojmu korupcia.

Podobne definuje korupciu aj Ministerstvo spravodlivosti SR korupcia znamená priame alebo nepriame žiadanie, ponúkanie, poskytovanie alebo prijímanie úplatku alebo inej nenáležitej výhody, alebo ich príslubu, ktoré deformuje riadne vykonávanie povinnosti alebo správanie požadované od príjemcu úplatku, nenáležitej výhody alebo ich príslubu.³⁴ Pri tejto definícii môžeme vidieť už aj konkrétnejšie činy, ktoré by mala korupcia zahŕňať. Táto definícia nezahŕňa pojem „verejný sektor“ a teda pokrýva aj konanie v súkromnom sektore. Každý štát má korupciu definovanú inak, na základe poznatkov z histórie a kultúry.

³¹ Online Etymology Dictionary. Corruption. [online] [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://www.etymonline.com/search?q=corruption>

³² BEBLAVÝ, Miroslav a Emília SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ. Prístupy k definovaniu korupcie. *Sociológia* [online]. 2007, 4(39), 316-336 [cit. 2021-02-02]. ISSN 0049-1225. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402680

³³ ZEMANOVIČOVÁ, D. a BEBLAVÁ, E. 2003. Krajinka rovných a rovnejších? Slovensko a korupcia. Bratislava: Kalligram 2003. ISBN 80-7149-563-8.

³⁴ Ministerstvo spravodlivosti SR. Korupcia. [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné online na: https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_korupcia/

1.3.1. Príčiny korupcie

Korupciu nemožno hodnotiť jednoznačne, pretože za jej vznik a vývoj nikdy nie je zodpovedná iba jedna príčina. Korupcia vždy vzniká z radu niekoľkých vzájomne súvisiacich faktorov, ktoré sa môžu navzájom výrazne odlišovať. Medzi najčastejšie spomínané faktory, ktoré ovplyvňujú vývoj korupcie patria politické a ekonomické prostredie, etika a legislatíva, ako aj čisto kultúrne faktory, akými sú napríklad zvyky a tradície.

Aj keď sa korupcia v jednotlivých krajinách líši, je možné identifikovať niektoré spoločné faktory, ktoré ju vytvárajú. Svensson identifikoval vo svojej práci spoločné znaky najskorumpovanejších krajín. Jedná sa predovšetkým o rozvojové krajiny alebo krajiny v transformácii. Spoločné znaky týchto krajín: ³⁵

- až na výnimky sa jedná o krajiny s nízkym príjmom,
- väčšina krajín má uzavretú ekonomiku,
- viditeľný je vplyv náboženstva (protestantské krajiny majú najnižšiu mieru korupcie),
- v týchto krajinách je nízka sloboda médií
- relatívne nízka úroveň vzdelania.

Medzi korupciou a demokraciou existuje silná nepriama úmera. Ak sa pozrieme na zoznam krajín podľa indexu vnímania korupcie (CPI), môžeme vidieť, že korupcia je najviac rozšírená v krajinách s nedemokratickými režimami, častokrát až diktátorskými. Naopak, v krajinách s rozvinutou demokraciou sú tieto hodnoty opačné a korupcia sa vyskytuje v menšom rozsahu. ³⁶

Podľa autoriek Zemanovičovej a Sičákovej má korupcia najvhodnejšie podmienky na vznik tam, kde je zisk z korumpovania vysoký a riziko odhalenia nízke. Autorky taktiež definujú formálne a neformálne pravidlá v spoločnosti. Formálne pravidlá sú zákony, normy alebo inštitúcie. Za neformálne pravidlá môžeme považovať vzorce správania, zvyky, nepísané pravidlá a hodnoty. Priestor na korupciu vzniká, ak v krajine formálne pravidlá: ³⁷

³⁵ SVENSSON, Jakob. Eight Questions about Corruption. *Journal of Economic Perspectives* [online]. 2005, 19(3), 19-42 [cit. 2021-02-04]. ISSN 0895-3309. Dostupné na: doi:10.1257/089533005774357860

³⁶ ZEMANOVIČOVÁ, Daniela a Emília SIČÁKOVÁ. Korupcia v SR ako celospoločenský problém. [online]. Bratislava: Róbert Vico - vydavateľstvo, 2001. [cit. 2021-02-04]. ISBN 80-89041-09-4. Dostupné na: https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030805_korup.pdf

³⁷ ZEMANOVIČOVÁ, Daniela a Emília SIČÁKOVÁ. Korupcia v SR ako celospoločenský problém. [online]. Bratislava: Róbert Vico - vydavateľstvo, 2001. [cit. 2021-02-04]. ISBN 80-89041-09-4. Dostupné na: https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030805_korup.pdf

- absentujú,
- sú v nich medzery,
- sú nejasne formulované (môže nastať subjektivismus pri rozhodovaní)
- sú nepredvídateľné
- ich dodržiavanie nevynucuje (polícia, súdy)

Formálne pravidlá, hlavne legislatíva sa dá pomerne rýchlo meniť a jej vhodným nastavením vieme účinne eliminovať korupciu. Čo sa týka neformálnych pravidiel, tie majú svoj prirodzený vývoj a zotrvačnosť. Budovanie hodnôt, nových spôsobov morálky a etiky v krajine je dlhodobý proces, ktorý je ovplyvnený historickými, kultúrnymi, ekonomickými podmienkami.

Kultúra ako príčina korupcie

Rôzne krajiny majú rozdielny postoj ku korupcii. Aj v Európe môžeme nájsť dva extrémny. Škandinávské krajiny sú zásadne proti akémukoľvek korupčnému správaniu. Naopak pre južnejšie krajiny je korupcia takmer normálnym, spoločensky prijateľným javom. Taktiež existuje badateľný rozdiel medzi krajinami s demokratickou minulosťou, ktoré tradične stíhajú korupciu a bývalými socialistickými krajinami, kde bola korupcia súčasťou života.

Niektoré formy korupcie súvisia aj s takzvanou neformálnou formou sociálneho zabezpečenia svojej rodiny alebo najbližšej komunity. Takéto formy neformálneho zabezpečenia prevládajú v menej rozvinutých krajinách, kde neexistuje alebo je nejasne formulovaná právna úprava. Takúto formu môžeme vidieť aj v krajinách južnej Európy, kde je vplyv širšej rodiny stále veľmi silný, napríklad v Taliansku, Grécku, Albánsku, Bosne atď.³⁸

Vplyv kultúrnych rozdielov na vnímanie korupcie môžeme vidieť aj pri rôznych zvykoch a tradíciách, ako napríklad poďakovanie vo forme daru osobe z verejného ale aj súkromného sektora. Miera prijímania a vnímania takéhoto daru ako forma korupcie sa v rôznych krajinách sveta líši. Pre firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode musí byť táto skutočnosť známa.

³⁸ ŠUMAH, Štefan. Corruption, Causes and Consequences. BOBEK, Vito, ed. Trade and Global Market [online]. InTech, 2018, 2018-10-03 [cit. 2021-02-03]. ISBN 978-1-78923-843-3. Dostupné z: doi:10.5772/intechopen.72953

Postupy pri darovaní a úplatkoch sú podobnými javmi, ktoré možno nájsť po celom svete. Pomocou takýchto drobných darčiekov vznikajú vzťahy medzi aktérmi tohto konania. Tieto vzťahy môžu znižovať riziko a neistotu pri uzatváraní kontraktov alebo to môžu byť iba dary nad rámec dohodnutého finančného ohodnotenia. Podľa autorov Graycara a Jancsicsa sú pojem dar a úplatok sú relatívne. Môžu vyzerat' úplne inak z pohľadu orgánov a inštitúcií ako z pohľadu miestnych aktérov. Vo svojej práci definujú rozdiely medzi darmi a úplatkami a taktiež definujú ich vlastnosti, aby boli ľahšie rozoznateľné.³⁹ Pred vstupom na zahraničný trh si je teda potrebné spraviť aj kultúrnu analýzu trhu a už pred začiatkom obchodného rokovania zistiť limity prijímania alebo darovania takýchto darov.

Veľmi dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje korupciu je demografia. Mnohé štúdie preukázali, že spoločnosť v ktorej prevláda maskulinita je náchylnejšia na korupciu. Potvrdzujú to aj viaceré výskumy, ktoré skúmajú do akej miery sú ženy a muži korupční. Viaceré výskumy potvrdzujú, že existuje súvislosť medzi vyšším zastúpením žien vo vláde a nižšou úrovňou korupcie.⁴⁰ Podľa štúdie Barnes a Beaulieu je menej pravdepodobné, že sa ženy zapoja do korupcie. Vo svojej štúdií dokazovali hypotézu, že ženy v politike majú menšiu tendenciu správať sa korupčne.⁴¹

Melgar a kol. sa vo svojej práci pokúšali zistiť, ktoré skupiny ľudí s väčšou pravdepodobnosťou zaplatia za korupciu. Autori uvádzajú, že pri formovaní vnímania korupcie na mikroúrovni hrá dôležitú úlohu aj sociálny status a osobné vlastnosti. Na výskum použili široký a veľmi heterogénny súbor údajov.

Ľudí delia na dve skupiny. Prvá je tvorená spoločenskými skupinami ľudí v pozitívnej korelácii s vnímaním korupcie. Čiže títo ľudia korupciu vnímajú viac a boli by ochotní platiť alebo zobrať úplatok. Ako príklad uvádza autor:

- rozvedené ženy,
- nezamestnané osoby,
- osoby pracujúce v súkromnom sektore alebo

³⁹ GRAYCAR, Adam a David JANCSICS. Gift Giving and Corruption. *International Journal of Public Administration* [online]. 2016, 40(12), 1013-1023 [cit. 2021-02-03]. ISSN 0190-0692. Dostupné z: doi:10.1080/01900692.2016.1177833

⁴⁰ ŠUMAH, Štefan. Corruption, Causes and Consequences. BOBEK, Vito, ed. *Trade and Global Market* [online]. InTech, 2018, 2018-10-03 [cit. 2021-02-03]. ISBN 978-1-78923-843-3. Dostupné z: doi:10.5772/intechopen.72953

⁴¹ BARNES, Tiffany D. a Emily BEAULIEU. Women Politicians, Institutions, and Perceptions of Corruption. *Comparative Political Studies* [online]. 2019, 52(1), 134-167 [cit. 2021-02-03]. ISSN 0010-4140. Dostupné na: doi:10.1177/0010414018774355

- samostatne zárobkovo činné osoby.

Druhá skupina je tvorená ľuďmi, ktorí vnímajú korupciu v menšom rozsahu a skôr by neboli ochotní zobrať alebo dať úplatok. Táto skupina je tvorená napríklad :

- osobami vo vzťahu (vydaté osoby)
- zamestnancami na plný úväzok,
- ľudia ktorí zúčastňovali náboženských obradov a
- ľudí s minimálne stredným vzdelaním ⁴²

Na záver môžeme povedať, že na základe odbornej literatúry existuje súvislosť medzi kultúrou a korupciou. Podľa zistených informácií ešte nevieme s istotou určiť, ktoré kultúrne prvky majú najväčší podiel na tomto vzťahu.

1.3.2. Dôsledky korupcie

Korupcia má viacero dimenzií a môže zasahovať aj do nášho bežného života. Okrem ekonomického problému predstavuje korupcia morálny, právny, sociálny alebo aj kultúrny problém. Dôležité rozhodnutia, ktoré by mali byť prijímané vo verejnom záujme sú dôsledkom korupcie častokrát robené na základe súkromných motívov. Tieto rozhodnutia môžu mať následne negatívne dopady na spoločnosť a občanov. Dôsledkom korupcie sa prijímajú sa rozhodnutia motivované osobnými výhodami a nie potrebami ľudí. Tieto motívy sú častokrát finančného charakteru, ale majú aj charakter nefinančný. Verejné zdroje, ktoré boli spreneverené korupciou následne chýbajú v iných častiach verejného života ako napríklad v školstve alebo v zdravotníctve. ⁴³ Čiže korupcia má negatívny vplyv na životnú úroveň obyvateľstva.

Výsledkom korupčného zaobchádzania s verejnými zdrojmi je ich nedostatok v oblastiach, kde by boli zhodnotenú najlepšie. Čiže dochádza ku neefektívnej alokácii zdrojov, ktorá ma za výsledok znižovanie konkurencieschopnosti ekonomiky daného štátu. Následne vzniká v podnikateľskom prostredí neochota podnikat', pretože korupčné konanie

⁴² MELGAR, N., M. ROSSI a T. W. SMITH. The Perception of Corruption. *International Journal of Public Opinion Research* [online]. 2010, **22**(1), 120-131 [cit. 2021-02-04]. ISSN 0954-2892. Dostupné z: doi:10.1093/ijpor/edp058

⁴³ EMANOVIČOVÁ, Daniela a Emília SIČÁKOVÁ. Korupcia v SR ako celospoločenský problém. [online]. Bratislava: Róbert Vico - vydavateľstvo, 2001. [cit. 2021-02-04]. ISBN 80-89041-09-4. Dostupné na: https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030805_korup.pdf

vytvára u podnikateľov neistotu a tá zhoršuje kvalitu podnikateľského prostredia a následnú demotiváciu podnikateľov.⁴⁴

Vplyvom korupcie a netransparentných pravidiel môže vzniknúť zvýšená administratívna záťaž a tým vznikajú vysoké transakčné náklady. Transakčné náklady môžeme definovať ako náklady ekonomických transakcií. Transakčné náklady nemusia byť nutne vo forme finančných výdavkov (transakčné poplatky či dane). Tieto náklady sa môžu premietnuť aj vo forme času a energie, ktorá musí byť využitá na výber a nákup konkrétneho tovaru alebo služby, či na dohadovanie konkrétnej zmluvnej kooperácie s obchodným partnerom.⁴⁵ Z týchto informácií vieme usúdiť, že korupcia v krajine znamená negatívny dopad na podnikateľské prostredie. Či už sa jedná o už existujúcich podnikateľov alebo potenciálnych.

Korupcia môže priamo vplývať aj na bežného občana. Ak sú napríklad štátne zákazky prerozdeľované netransparentne a je v nich využívaná korupcia, môže to znamenať, že takúto zákazku dostane firma, ktorá funguje neefektívne. Korupčná firma sa nesústreďuje na zlepšovanie produktov a zefektívnenie procesov, ale investuje peniaze do úplatkov. Následne cena produktu alebo služby pre bežného občana môže stúpať.

Vplyvom korupcie v štáte klesá dôvera ľudí voči verejnému sektoru - verejným inštitúciám, verejným činiteľom a štátnym úradníkom. Navyše v netransparentnom a korupčnom prostredí klesá morálka a ľudia spochybňujú princíp rovnosti pred zákonom, čo môže deformovať vzorce správania a podporuje sa vytváranie nedemokratických mocenských štruktúr.⁴⁶

1.4. Index vnímania korupcie

Pravdepodobne najznámejšou medzinárodnou inštitúciou, ktorá sa zaoberá korupciou je Transparency International. Iné medzinárodné organizácie a inštitúcie vyvíjajú snahy o prijatie efektívnych nástrojov umožňujúcich koordinovaný postup pri eliminácii korupcie a jej negatívnych dopadov na hospodársky a spoločenský sektor. Sú to najmä

⁴⁴ EMANOVIČOVÁ, Daniela a Emília SIČÁKOVÁ. Korupcia v SR ako celospoločenský problém. [online]. Bratislava: Róbert Vico - vydavateľstvo, 2001. [cit. 2021-02-04]. ISBN 80-89041-09-4. Dostupné na: https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030805_korup.pdf

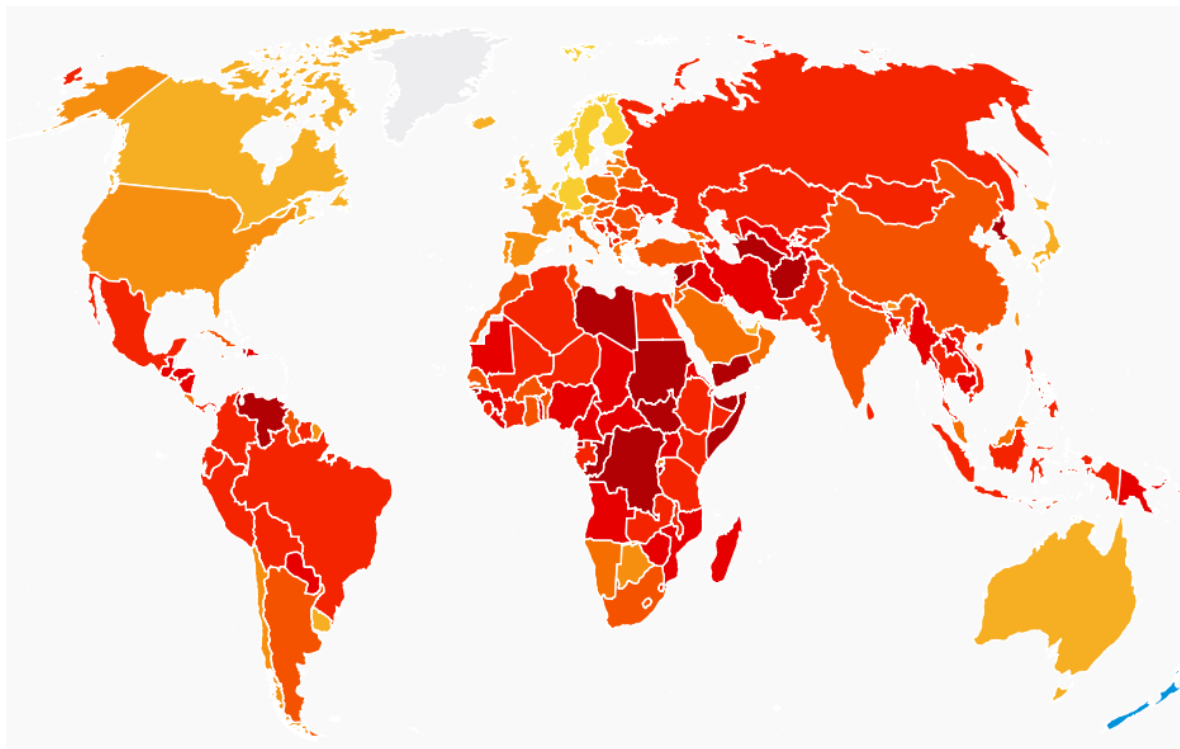
⁴⁵ TREND. Čo sú transakčné náklady. [online]. 2011. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/trend-archiv/co-su-transakcne-naklady>

⁴⁶ NÁRODNÝ PROGRAM BOJA PROTI KORUPCII 2000. Bratislava: Centrum pre hospodársky rozvoj-Transparency International Slovensko, 2000, s. 12. ISBN 80-967382-8-3.

Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD), Organizácia spojených národov (OSN), Rada Európy a Európska komisia.⁴⁷

Jednou z činností Transparency International je merať celkové vnímanie korupcie vo verejnom sektore v danej krajine, mieru poskytovania úplatkov a podrobné vnímanie korupcie v jednotlivých častiach verejnej správy verejnou.⁴⁸

Obrázok č. 1: Mapa krajín podľa CPI 2020

Zdroj: Transparency International CPI 2020

Obrázok č.1 nám zobrazuje grafické vyjadrenie hodnoty CPI na celom svete. Krajiny s najtmavšou červenou farbou na mape sú na spodku rebríčka CPI a je tam teda korupcia vnímaná najintenzívnejšie. Jedná sa predovšetkým o africké a ázijské krajiny. Najnižšiu úroveň vnímanej korupcie môžeme už tradične vidieť v škandinávskych štátoch, na Novom Zélande či vo Švajčiarsku.

Index vnímania korupcie (CPI) hodnotí krajiny podľa úrovne vnímania korupcie vo verejnom sektore ako ju určujú odborné posudky a prieskumy verejnej mienky. Nejedná sa o jeden prieskum, ale môžeme povedať, že je to prieskum prieskumov. Každoročne sa berie

⁴⁷ Ministerstvo vnútra SR. ZVYŠOVANIE POVEDOMIA O KORUPCII V MEDZINÁRODNOM OBCHODNOM PROSTREDÍ. [online] [cit. 2021-02-04]. Dostupné online na: <https://www.minv.sk/?dotaznik&okruh=10&tema=12>

⁴⁸ BEBLAVÝ, Miroslav a Emília SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ. Prístupy k definovaniu korupcie. Sociológia [online]. 2007, 4(39), 316-336 [cit. 2021-02-02]. ISSN 0049-1225. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402680

do úvahy niekoľko najnovších medzinárodných prieskumov. Tieto prieskumy v sebe musia mať otázky ohľadom stavu korupcie či úplatkárstva.⁴⁹ Okrem CPI, Transparency International pripravuje aj index exportu korupcie do iných krajín (BPI). Podľa týchto indexov následne vytvára rebríček 180 krajín sveta. Tieto rebríčky môžu slúžiť ako pomôcka pri rozhodovaní investorov o umiestnení svojich investícií v daných krajinách. Tieto hodnotenia môžu podporovať súťaživosť medzi krajinami, aby boli atraktívne pre investorov. Taktiež sú používané pri hodnotení krajín medzinárodnými inštitúciami, (napríklad hodnotenie Slovenska počas prístupových rokovaní s EÚ).⁵⁰

Korupcia vytvára neistotu v podnikateľskom prostredí, pretože nie sú garantované pravidlá a ich aplikovateľnosť. Tým pádom sa zvyšuje investičné riziko. Krajina, v ktorej je vysoká miera korupcie, predstavuje pre zahraničných investorov riziko z dôvodu nejasnej situácie pre ich podnikanie.⁵¹ Zahraniční investori môžu vidieť riziko v nedodržiavaní zákonov a pravidiel zo strany štátu a tak nebudú ochotní toto riziko podstúpiť, pretože eliminovať by ho vedeli iba korupčným správaním.

V slovenskom zákone č. 297 o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov je definovaný rizikový faktor, ktorý využívajú povinné osoby z titulu tohto zákona voči svojim obchodným partnerom. Obsahuje rizikové faktory z viacerých hľadísk. Tento zákon predstavuje pre firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode dôležitú informáciu z dôvodu legislatívy.

1.5. Index Doing Business

Svetová banka vydáva od roku 2003 ročnú správu, ktorá sa zaoberá Indexom Doing Business a jeho časťami – subindexmi. Doing Business sa zaoberá 190 ekonomikami, ktoré následne zoraďuje podľa výsledkom do rebríčka. Tento rebríček sa určuje podľa súhrnného skóre, ktoré je zložené z 12 oblastí regulácie podnikania v daných krajinách. Medzi tieto

⁴⁹ Transparency International Slovensko. INDEX KORUPCIE 2020: DOZVUKY VLÁDY SMERU STIAHLI SLOVENSKO AŽ ZA GRÉCKO. [online] 2021. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na : <https://transparency.sk/sk/index-korupcie-2020-dozvuky-vlady-smeru-stiahli-slovensko-az-za-grecko/>

⁵⁰ BEBLAVÝ, Miroslav a Emília SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ. Prístupy k definovaniu korupcie. Sociológia [online]. 2007, 4(39), 316-336 [cit. 2021-02-02]. ISSN 0049-1225. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402680

⁵¹ ZEMANOVIČOVÁ, Daniela a Emília SIČÁKOVÁ. Korupcia v SR ako celospoločenský problém. [online]. Bratislava: Róbert Vico - vydavateľstvo, 2001. [cit. 2021-02-04]. ISBN 80-89041-09-4. Dostupné na: https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030805_korup.pdf

oblasti patria - začatie podnikania, vybavovanie stavebných povolení, získavanie elektriny, registrácia majetku, získavanie úverov, ochrana menšinových investorov, platenie daní, cezhraničné obchodovanie, vymáhanie zmlúv, riešenie platobnej neschopnosti, regulácia zamestnávania pracovníkov a uzatváranie zmlúv s vládou. Údaje sa získavajú pomocou dotazníkov, ktoré vyplňajú odborníci v daných krajinách. V 190 skúmaných krajinách je to viac ako 48 tisíc takýchto odborníkov.⁵² Podľa autorov Hluškovéj a Turošíka má tento index aj svoje limitácie. Pri interpretácii výsledkov treba brať do úvahy širší kontext, z dôvodu jeho metodológie a získavania údajov. Hodnotenie sa sústreďí len na niektoré rozmery regulačného prostredia a taktiež iba z najväčšieho mesta krajiny. To môže následne výsledky skresľovať. Problémom sú taktiež dlhodobé reformy, ktoré tento index nespracováva.⁵³

⁵² *About Us* [online]. 2020 [cit. 2021-04-04]. Dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/about-us>

⁵³ HLUŠKOVÁ, T. – P. TUROŠÍK: 2017. Analýza hodnotenia Slovenska v rebríčku Doing Business. Finančný manažér: periodikum Slovenskej asociácie podnikových finančníkov. Bratislava: Slovenská asociácia podnikových finančníkov. ISSN 1335-5813. 17(3), 13-17.
<http://asocfin.sk/wp-content/uploads/2012/07/FM-3-2017.pdf>

2. Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

V tejto kapitole si definujeme hlavný cieľ práce, metodiku práce a metódy skúmania. Hlavným cieľom diplomovej práce je zistiť vzťah medzi kultúrou a korupciou a zistiť, či takýto vzťah má vplyv na firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode. V súvislosti s hlavným cieľom práce sme si definovali aj parciálne ciele:

- definovanie si databáz a premenných, ktoré budeme používať v praktickej časti našej práce
- identifikovať vzťah medzi kultúrou a korupciou použitím korelačnej a regresnej analýzy pomocou indexu CPI a Hofstedeho kultúrnych dimenzií
- identifikovať vzťah medzi indexom CPI a vybranými subindexmi Ease of Doing Business použitím korelačnej a regresnej analýzy
- zhodnotenie vplyvu kultúry a korupcie na firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode na základe vybraných subindexov v závere práce

2.1. Metodika práce a metódy skúmania

Na začiatku teoretickej časti práce sme si spravili rešerš literatúry z dôvodu určenia relevantnej literatúry pre našu prácu. V našej práci využívame slovenské a zahraničné knižné a elektronické zdroje. Elektronické zdroje pozostávajú z odborných článkov a publikácií voľne prístupných na internete alebo získané prostredníctvom databázy Centra vedecko – technických informácií SR. Jednalo sa hlavne o zdroje potrebné na definovanie základných pojmov používaných v našej práci a Hofstedeho kultúrnych dimenzií. Na definíciu vybraných indexov a subindexov sme používali oficiálne webové stránky príslušných organizácií, ktoré tieto indexy a subindexy vytvárajú. V práci sme využívali metódu analýzy.

Analýza je vedecká metóda, ktorú môžeme charakterizovať ako proces myšlienkového rozčleňovania skúmaného problému na jednotlivé časti, prvky, znaky či protiklady a ich následné skúmanie s cieľom odhaliť ich podstatu. Úlohou analýzy je vybrať práve tie fakty či súvislosti, ktoré môžu vysvetliť príčiny vzniku alebo priebehu skúmanej udalosti.⁵⁴ V našej práci využívame aj vedecké metódy dedukcie a indukcie. Indukcia sa využíva na vytváranie všeobecných vedeckých záverov, na základe zhodnotenia základných

⁵⁴ RISTVEJ, Jozef a KAMPOVÁ, Katarína. Vedecké Metódy. Trilobit: Odborný vedecký časopis [online]. 2010, 31.5.2010, (1) [cit. 2021-03-21]. Dostupné na: <http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>

vedeckých dát. Dedukcia na rozdiel od indukcie vychádza zo všeobecných predpokladov a vzťahuje ich na jednotlivé všeobecné alebo čiastkové závery.⁵⁵

Hlavne v záverečných častiach práce využívame aj vedeckú metódu syntézy. Podľa Ristveja a Kampovej môžeme syntézu charakterizovať ako proces zisťovania súvislostí medzi vyčlenenými prvkami, znakmi, protikladmi, ich prepojenie a následnú reprodukciu skúmanej udalosti s ich podstatnými znakmi a vzťahmi. Pomocou syntézy môžeme sledovať vzťahy medzi faktami, charakter vzájomných súvislostí medzi nimi, odhaľovať príčiny, funkčnú závislosť, postupnosť etáp či tendenciu vývoja skúmaného javu.⁵⁶

Objektom skúmania našej práce je 36 krajín OECD. Krajín patriacich do tejto organizácie je 37, vylúčili sme ale Island z dôvodu nedostupnosti dát v rámci Hofstedeho dimenzií a tak by sme nevedeli tento štát použiť v našej práci. Databázu údajov použitých v praktickej časti sme zostrojili hlavne zo správ, ktoré vydávajú Transparency International (CPI index) a Svetová banka (Index Doing Business). Databázu Hofstedeho kultúrnych dimenzií sme spracovali na základe oficiálnych dát získaných pomocou Hofstedeho výskumu na Hofstede- Insights.⁵⁷

V praktickej časti našej práce sa venujeme prevažne regresnej a korelačnej analýze databáz. Podľa Hanáka nám korelačná analýza hovorí, či existuje medzi premennými určitá závislosť. Lineárna regresná analýza je štatistická metóda pomocou ktorej môžeme skúmať príčinný vzťah medzi dvomi alebo viacerými premennými a tento vzťah dokážeme exaktne vyčíslieť.⁵⁸ Pri regresnej analýze predpokladáme, že jedna premenná závisí od druhej premennej. Regresnú analýzu teda používame v prípade, kedy chceme zistiť, či medzi dvoma alebo viacerými premennými existuje príčinný vzťah. Pomocou lineárnej regresnej analýzy vieme určiť iba lineárne vzťahy medzi premennými. Lineárna regresná analýza má aj viaceré podmienky pri jej použití. Pri malej databáze musíme skontrolovať, či má každá premenná normálne rozloženie dát.

⁵⁵ RISTVEJ, Jozef a KAMPOVÁ, Katarína. Vedecké Metódy. Trilobit: Odborný vedecký časopis [online]. 2010, 31.5.2010, (1) [cit. 2021-03-21]. Dostupné na: <http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>

⁵⁶ RISTVEJ, Jozef a KAMPOVÁ, Katarína. Vedecké Metódy. Trilobit: Odborný vedecký časopis [online]. 2010, 31.5.2010, (1) [cit. 2021-03-21]. Dostupné na: <http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>

⁵⁷ THE HOFSTEDE CENTRE. Compare Countries [online]. 2019 [cit. 2021-04-15]. Dostupné na internete: <https://www.hofstede-insights.com/product/compare-countries/>

⁵⁸ HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016, 151 s. ISBN 978-80-225-4345-3. s. 103

Taktiež náš model musí spĺňať podmienku homoskedascity – rozptýlenosť bodov okolo regresnej priamky je rovnaká pre všetky uvažované hodnoty nezávislých premenných.

59

V našej práci ideme mať jednu závislú premennú – index vnímania korupcie (CPI index) a 8 nezávislých premenných. Nezávislé premenné sa skladajú zo šiestich Hofstedeho kultúrnych dimenzií a troch subindexov Doing Business – enforcing contracts, protecting of minority investors a getting credit.

Multiregresná analýza má jednu závislú premennú a viaceré nezávislé premenné. Hanák vo svojej knihe uvádza, že čím viac máme nezávislých premenných, tým presnejšie sme schopní opísať vývoj závislej premennej. ⁶⁰ využívame párovú regresnú analýzu, ktorá obdobne ako korelačná analýza skúma izolované dvojice. Z tohto dôvodu budeme v našej práci pracovať s ôsmimi rôznymi modelmi a hypotézami.

Tieto modely vychádzajú zo všeobecnej rovnice, ktorú definuje Hanák vo svojej publikácii: ⁶¹

$$Y = b_0 + b_1 \cdot X + e$$

Vysvetlivky:

Y – závislá premenná

X – nezávislá premenná

b_0 - bod, kde regresná priamka pretína os y, zároveň udáva odhadovanú hodnotu závislej premennej Y, ak sa hodnota nezávislej premennej X rovná nule

b_1 - regresný koeficient a určuje smer priamky. Taktiež vyjadruje o koľko sa zvýši odhadovaná hodnota závislej premennej Y ak hodnotu nezávislej premennej X zvýšime o jednu jednotku.

e – je chyba merania

Na zhodnotenie vplyvu kultúry a korupcie na firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode sme si vybrali viaceré subindexy, ktoré taktiež zanalyzujeme pomocou regresnej

⁵⁹ HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016, 151 s. ISBN 978-80-225-4345-3. s. 104

⁶⁰ HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016, 151 s. ISBN 978-80-225-4345-3. s. 104

⁶¹ HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016, 151 s. ISBN 978-80-225-4345-3. s. 104

a korelačnej analýzy v jednom dátovom súbore spolu s Hofstedeho dimenziami ako nezávislými premennými a indexom vnímanej korupcie ako závislou premennou. Všetky naše subindexy sú časťami indexu Ease of Doing Business vydávaného Svetovou bankou.

Na základe skúmaných premenných sme vytvorili 8 ekonometrických rovníc s hypotézami. Pri určovaní hypotéz si musíme uvedomiť, že vysoká hodnota indexu vnímania korupcie v danom štáte znamená, že v danom štáte je korupcia na nízkej úrovni. Na základe týchto poznatkov a predošlých výskumných prác iných autorov sme si určili týchto osem hypotéz spolu s ekonometrickými rovnicami:

H1: Znížením hodnoty vnímania korupcie (CPI) očakávame zníženie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie vzdialenosť moci (PDI).

$$R1: CPI = b_0 + (-)b_1 \times PDI^{62}$$

H2: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie individualizmu (IND)

$$R2: CPI = b_0 + b_2 \times IND$$

H3: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zníženie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie maskulinity (MAS)

$$R3: CPI = b_0 + (-)b_3 \times MAS$$

H4: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zníženie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie vyhýbanie sa neistote (UA).

$$R4: CPI = b_0 + (-) b_4 \times UA$$

H5: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie dlhodobej orientácie (LTO).

$$R5: CPI = b_0 + b_5 \times LTO$$

H6: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty subindexu Enforcing Contracts (EC)

$$R6: CPI = b_0 + b_6 \times EC$$

⁶² Rovnice sme si definovali ako Rx, kde X sa rovná číslu hypotézy. Zvolili sme tento postup pre lepšiu prehľadnosť všetkých rovníc spolu s hypotézami.

H7: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty subindexu Protecting minority investors.

$$R7: CPI = b_0 + b_7 \times PRT_INV$$

H8: Nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty subindexu Getting Credit.

$$R8: CPI = b_0 + b_8 \times GET_CRED$$

3. Výsledky práce a diskusia

Výskumná časť našej diplomovej práce má viacero častí. V prvej časti tejto kapitoly sme si definovali vstupnú databázu údajov. Definovali sme si jednotlivé premenné a metodológiu zberu údajov spracovaných v konkrétnych správach Transparency International a Svetovej banky.

V druhej časti tejto kapitoly sme sa venovali samotnej Pearsonovej lineárnej korelačnej analýze. V tejto časti sme začali s testom normálneho rozdelenia premenných v dátovom súbore. Druhým krokom bolo vytvorenie korelačnej analýzy a pomenovanie vzájomných závislostí jednotlivých nezávislých premenných od závislej premennej. Posledným krokom tejto časti bolo vyhotovenie rozptylových grafov a OLS modelov jednotlivých párových analýz. Následne sme tieto výsledky ekonomicky interpretovali a overili naše hypotézy.

V poslednej časti tejto kapitoly sme sa venovali podkapitolou s názvom diskusia. V tejto podkapitole sme porovnali skúmania rôznych autorov, ktorý sa zaoberali problematikou vzťahu korupcie a kultúry vo svojich výskumných prácach.

Index vnímania korupcie

Našou závislou premennou je index vnímania korupcie CPI od organizácie Transparency International. Databázu údajov sme používali zo správy CPI tejto organizácie vydané v roku 2020. Táto správa nám zachytáva dáta z roku 2019. Správa CPI 2020 zachytáva dáta aj z roku 2018 ale iba pri afrických krajinách. Tie nie sú v našej databáze obsiahnuté, pretože objektom skúmania našej práce sú krajiny OECD, kde sa nevyskytuje žiadna z afrických krajín.⁶³

Index vnímania sme si bližšie definovali v teoretickej časti našej práce. Index vnímania korupcie je zložený z viacerých prieskumov, preto ho môžeme pokladať za spoľahlivý. Tým, že tento index kombinuje najmenej tri rôzne zdroje dát, kompenzujú sa tým prípadné chyby medzi zdrojmi pomocou priemeru. Index vnímania korupcie môže so svojou stupnicou od 0 do 100 rozlišovať medzi vnímanými úrovňami korupcie podrobnejšie ako zdroje, ktoré majú napríklad rozsah menší.⁶⁴

⁶³ *Corruption Perception Index 2020* [online]. 2020 [cit. 2021-03-21]. ISBN 978-3-96076-157-0. Dostupné z: https://images.transparencycdn.org/images/CPI2020_Report_EN_0802-WEB-1_2021-02-08-103053.pdf

⁶⁴ *Corruption Perception Index 2020* [online]. 2020 [cit. 2021-03-21]. ISBN 978-3-96076-157-0. Dostupné z: https://images.transparencycdn.org/images/CPI2020_Report_EN_0802-WEB-1_2021-02-08-103053.pdf

Tabuľka č. 2 : Zoznam krajín podľa miesta v rebríčku indexu vnímania korupcie

Názov krajiny	Hodnota CPI 2020	Miesto v rebríčku CPI 2020	Hodnota CPI 2019	Miesto v rebríčku CPI 2019
Dánsko	88	1	87	1
Nový Zéland	88	1	87	1
Fínsko	85	3	86	3
Švédsko	85	3	85	4
Švajčiarsko	85	3	85	4
Nórsko	84	7	84	7
Holandsko	82	8	82	8
Nemecko	80	9	80	9
Luxembursko	80	9	80	9
Austrália	77	11	77	12
Kanada	77	11	77	12
Veľká Británia	77	11	77	12
Rakúsko	76	15	77	12
Belgicko	76	15	75	17
Estónsko	75	17	74	18
Japonsko	74	19	73	20
Írsko	72	20	74	18
Francúzsko	69	23	69	23
Čile	67	25	67	26
USA	67	25	69	23
Španielsko	62	32	62	30
Južná Kórea	61	33	59	39
Portugalsko	61	33	62	30
Izrael	60	35	60	35
Lotyšsko	60	35	60	35
Slovinsko	60	35	60	35
Litva	57	42	56	44
Poľsko	56	45	58	41
Česko	54	49	56	44
Taliansko	53	52	53	51
Grécko	50	59	48	60
Slovensko	49	60	50	59
Maďarsko	44	69	44	70
Turecko	40	86	39	91
Kolumbia	39	92	37	96
Mexiko	31	124	29	130

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát z Transparency International CPI 2020

V tabuľke č. 2 môžeme vidieť zoznam krajín OECD podľa CPI za roky 2020 a 2019. Medzi najmenej korupčné krajiny patria krajiny, ktoré dosiahli čo najvyššie skóre. V našej databáze sú to škandinávské krajiny ako Dánsko, Švédsko či Fínsko. Nasledujú krajiny ako

Nový Zéland, Švajčiarsko, Nórsko či Holandsko. Na konci tabuľky sa nachádzajú krajiny z amerického svetadielu Kolumbia a Mexiko. Nasleduje Turecko a potom už krajiny EU ako napríklad Maďarsko, Slovensko a Grécko. Správa Transparency International je z roku 2020 ale spracováva údaje z roku 2019.

Hofstedeho kulúrne dimenzie

Ako nezávislé premenné sme si definovali 5 Hofstedeho kultúrnych dimenzií. Tieto kultúrne dimenzie sme si podrobnejšie opísali v teoretickej časti v odseku 1.1.1. Interkultúrne modely – Hofstedeho kultúrne dimenzie. Pre našu prácu sme si vybrali tieto kultúrne dimenzie⁶⁵ :

- vzdialenosť moci (PDI)
- individualizmus (IND)
- maskulinita (MAS)
- vyhýbanie sa neistote (UA)
- dlhodobá orientácia (LTO)

Subindexy Ease of Doing Business

Medzi nezávislé premenné v našej práci sme taktiež zvolili subindexy z indexu Ease of Doing Business, ktorý vydáva Svetová banka. Štúdia Doing Business nám každoročne poskytuje dáta týkajúce sa podnikateľského prostredia v skúmaných krajinách. Táto štúdia nám ponúka kvantitatívne zhodnotenie skúmaných ukazovateľov akými sú napríklad firemné regulácie a predpisy alebo rôzne formy ochrany vlastníckych práv.⁶⁶ Samotný index Doing Business pokrýva 12 oblastí regulácie podnikania, ktoré tvoria subindexy tohto indexu. Všetky dáta sme čerpali zo štúdie Doing Business 2019, ktorá zobrazuje dáta od mája 2017 do mája 2018. Doing Business dokumentuje zmeny v podnikateľskom prostredí v 190 krajinách sveta.⁶⁷ Pre našu prácu sme si vybrali nasledovné subindexy:

- Prístup k úverom - Getting Credit (GC)
- Ochrana investorov - Protecting Minority Investors (PMI)

⁶⁵ BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7

⁶⁶ *Doing Business 2020* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>

⁶⁷ *Methodology* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/methodology>

- Vynútiteľnosť zmlúv a kontraktov - Enforcing contracts (EC)

Subindex s názvom prístup k úverom (getting credit) skúma dve oblasti. Prvou je kvalita legislatívy, ktorá reguluje vzťahy medzi dlžníkmi a ručiteľmi. Druhá oblasť výskumu v tomto subindexe sa venuje dostupnosti informácii o kreditnom ratingu subjektov prostredníctvom verejných registrov alebo súkromných bankových registrov.⁶⁸ Tento subindex sme si vybrali do našej práce, lebo pre firmy pôsobiace v zahraničnom obchode môžu hodnoty v tomto subindexe predstavovať relevantné dáta pri rozhodovaní sa o pôsobení v skúmanej krajine.

Druhým subindexom je ochrana investorov (protecting of minority investors). Tento subindex kvantifikuje hodnoty týkajúce sa ochrany minoritných akcionárov pred zneužitím právomocí a majetku spoločnosti exekutívou spoločnosti. Bežnou súčasťou medzinárodného obchodu sú rôzne investície firiem za účelom odkúpenia podielu zahraničnej firm. V takýchto prípadoch môžu byť spoločnosti aj minoritným akcionárom a získanie informácií z tohto prostredia môžu byť pre nich kľúčové v rozhodovaní.⁶⁹

Ako poslednú nezávislú premennú sme si vybrali subindex vynútiteľnosť zmlúv a kontraktov (enforcing contracts). Tento subindex meria čas a náklady na riešenie obchodného sporu prostredníctvom miestneho súdu prvého stupňa a index kvality súdnych procesov, pri ktorom sa hodnotí, či každá ekonomika prijala sériu osvedčených postupov, ktoré podporujú kvalitu a efektívnosť súdneho systému.⁷⁰ Pre firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode je nutné poznať legislatívu a rýchlosť legislatívnych procesov v krajine, do ktorej sa rozhodnú expandovať. Tento subindex môže byť práve preto významnou premennou aj v našej práci.

Databáza vstupných údajov

Ak chceme v našej práci pracovať s dátami, musíme si v prvom kroku vytvoriť databázu všetkých premenných. Takúto databázu sme si vytvorili v programe Microsoft Excel. Túto databázu sme nahrali do štatistického programu GRETl.

⁶⁸ *Analýza, monitor kvality podnikateľského prostredia v SR a konkurencie schopnosť ekonomiky* [online]. 2014 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.ia.gov.sk/data/files/np_csd_I/AZZZ/Analyza__monitor_kvality_podnikatelskeho_prostredia_v_SR_a_konkurencie_s....pdf

⁶⁹ *Protecting Minority Investors: What is measured?* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/protecting-minority-investors/what-measured>

⁷⁰ *Enforcing Contracts: What is measured?* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/enforcing-contracts/what-measured>

Tabuľka č. 3 : Databáza vstupných dát

Krajina	CPI	PDI	IND	MAS	UA	LTO	GC	PMI	EC
Australia	77	36	90	61	51	21	90	64	79
Austria	76	11	55	79	70	60	55	70	75.5
Belgium	76	65	75	54	94	82	65	68	64.3
Canada	77	39	80	52	48	36	85	84	57.1
Chile	67	63	23	28	86	31	55	66	64.7
Colombia	39	67	13	64	80	13	90	80	34.3
Czech Republic	54	57	58	57	74	70	70	62	56.4
Denmark	88	18	74	16	23	35	70	72	73.9
Estonia	75	40	60	30	60	82	70	58	75.8
Finland	85	33	63	26	59	38	60	62	66.4
France	69	68	71	43	86	63	50	68	73.5
Germany	80	35	67	66	65	83	70	62	70.4
Greece	50	60	35	57	100	45	45	64	47.2
Hungary	44	46	80	88	82	58	75	54	71
Ireland	72	28	70	68	35	24	70	80	57.9
Israel	60	13	54	47	81	38	65	78	58.9
Italy	53	50	76	70	75	61	45	66	53.1
Japan	74	54	46	95	92	88	55	64	65.3
Korea, South	61	60	18	39	85	100	65	74	84.1
Latvia	57	44	70	9	63	69	85	68	73.5
Lithuania	60	42	60	19	65	82	70	68	78.8
Luxembourg	80	40	60	50	70	64	15	54	73.3
Mexico	31	81	30	69	82	24	90	62	67
Netherlands	82	38	80	14	53	67	45	58	59.9
New Zealand	88	22	79	58	49	33	100	86	71.5
Norway	84	31	69	8	50	35	55	76	81.3
Poland	56	68	60	64	93	38	75	66	64.4
Portugal	61	63	27	31	99	28	45	62	67.9
Slovakia	49	100	52	100	51	77	70	56	66.1
Slovenia	60	71	27	19	88	49	45	78	54.8
Spain	62	57	51	42	86	48	60	70	70.9
Sweden	85	31	71	5	29	53	60	72	67.6
Switzerland	85	34	68	70	58	74	65	50	64.1
Turkey	40	66	37	45	85	46	75	76	71.8
United Kingdom	77	35	89	66	35	51	75	84	68.7
USA	67	40	91	62	46	26	95	71.6	72

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát z Transparency International 2020, Doing Business 2019 a Hofstede-Insight 2019

Pri práci s dátami si musíme uvedomiť dôležitosť časového posunutia, aby nám budúce dáta neovplyvňovali minulé. Z tohto dôvodu sú hodnoty závislej premennej z roku 2019 a ostatné hodnoty nezávislých premenných sú z roku 2018.

3.1. Pearsonova lineárna korelačná analýza

Podľa Hanáka má lineárna korelačná analýza viacero podmienok. Jednou z nich je pri malých databázach nutnosť kontroly normálneho rozloženia dát v databáze. Preto pred samotnou korelačnou analýzou vykonáme test normality rozloženia premenných. Existujú viacero ponúkaných testov, ich zoznam môžeme pre naše premenné vidieť v tabuľke č. Ak je pri týchto testoch hodnota p-value väčšia ako 0,05, znamená to, že sú dáta rozložené normálne a my môžeme použiť Pearsonovu lineárnu korelačnú analýzu.

Tabuľka č. 4 : Test normality rozloženia premenných

	CPI	PDI	IND	MAS	UA	LTO	GC	PMI	EC
Shapiro – Wilk p-value	0,103	0,489	0,049	0,386	0,163	0,356	0,233	0,756	0,038
Doornik – Hansen p-value	0,174	0,599	0,077	0,866	0,228	0,376	0,212	0,881	0,061
Lilliefors p-value	0,130	0,22	0,14	0,54	0,09	0,11	0,360	0,640	0,050
Jarque – Bera p-value	0,361	0,715	0,275	0,679	0,394	0,439	0,500	0,719	0,006

Zdroj: Vlastné spracovanie v programe Gretl 2021a na základe dát z Transparency International, Hofstede-Insights a Doing Business 2019

Na základe údajov v tabuľke č. 4 môžeme konštatovať, že sa pri teste normálneho rozdelenia premenných nepreukázalo porušenie normality takmer vo všetkých skúmaných premenných. Pri teste normálneho rozdelenia premennej Hofstedeho kultúrnej dimenzie individualizmu nám vo Shapiro – Wilkovom teste vyšlo p-value hraničné s hodnotou 0,049. Napriek tomu, že je táto hodnota pod hranicou významnosti rozhodli sme sa túto premennú uznať, pretože všetky ostatné testy nám zobrazujú hodnotu p-value väčšiu ako 0,05. Na základe tohto testu môžeme použiť v našej práci Pearsonovu lineárnu korelačnú analýzu, pretože spĺňame podmienky normálneho rozdelenia premenných.

Korelačná analýza

Pomocou korelačnej analýzy môžeme podľa Hanáka môžeme zistiť, či existuje medzi premennými určitá závislosť. Veľkosť tejto závislosti ale nevieme exaktne vyčíslieť. Na interpretáciu závislosti medzi premennými môžeme použiť tabuľku, ktorú uvádza Hanák vo svojej knihe a je od autora Cohena.

Tabuľka č. 5: Hodnoty korelačných koeficientov a ich interpretácia pre psychológiu

Číselná veľkosť korelačného koeficientu	Sila vzájomnej závislosti
0 - 0,1	Triviálna
0,1 – 0,29	Malá
0,3 – 0,49	Stredná
0,5 – 0,69	Veľká
0,7 – 0,89	Veľmi veľká
0,9 - 1	Takmer dokonalá

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát z :COHEN, Jacob. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences, 1988. In HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy, 2016

V tabuľke č. 5 sú popísané možné interpretácie sily vzájomnej závislosti premenných na základe hodnôt korelačného koeficientu r . Ak je hodnota r v interval 0 až 0,1, môžeme hovoriť o triviálnej či zanedbateľnej sile vzájomnej závislosti. V našej práci budú významné hodnoty korelačného koeficientu $r > 0,5$.

Na zistenie závislostí medzi premennými sme zvolili použitie korelačnej matice. Korelačná matica je vhodná na analýzu veľkého množstva dát, ktorá sa dajú potom graficky zobrazit' pomocou grafu z programu GRETL. Výsledkom korelačnej analýzy je koeficient r , ktorý môže nadobúdať hodnoty -1 až 1.⁷¹ Z výšky korelačného koeficientu konštatujeme, ako úzko spolu dve premenné súvisia a následne ich pomocou tabuľky č. môžeme interpretovať.

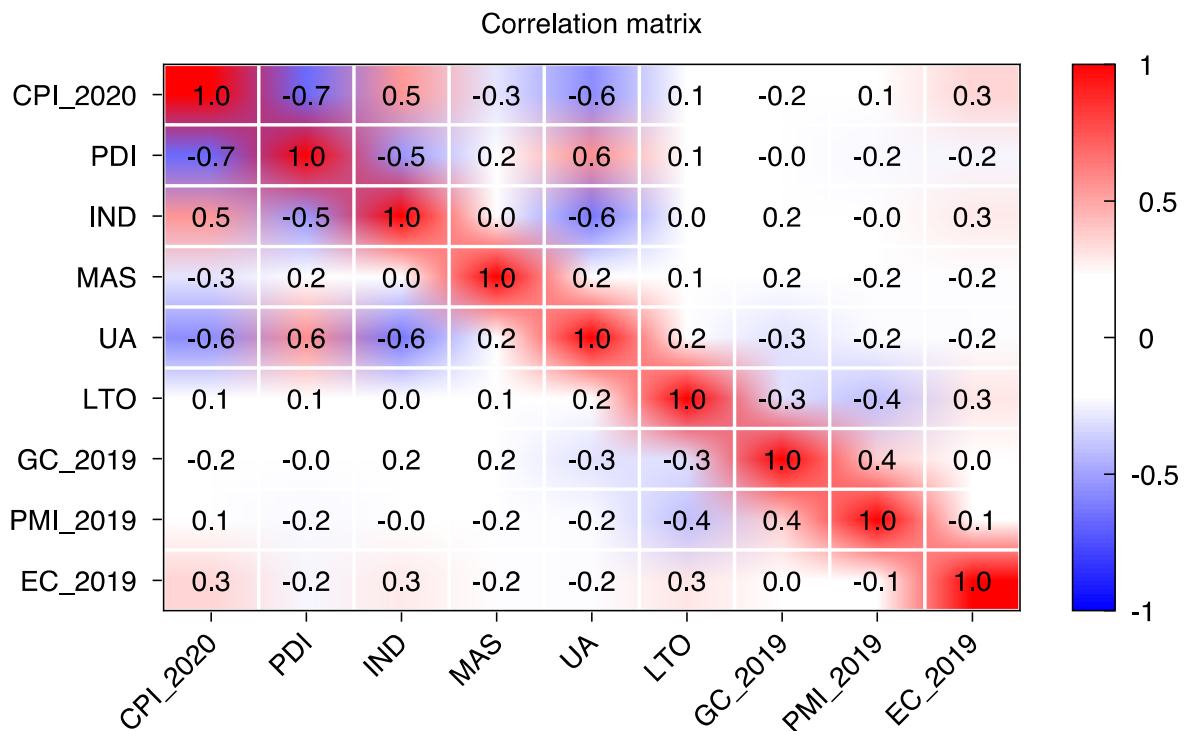
Na obrázku č. 2 môžeme vidieť korelačnú maticu našich premenných. V tejto korelačnej matici môžeme vyčítať rôzne stupne sily vzájomnej závislosti :

- veľkú negatívnu vzájomnú závislosť môžeme vidieť medzi indexom vnímania korupcie (CPI) a Hofstedeho kultúrnou dimenziou vzdialenosť od moci (PDI)
- veľkú pozitívnu vzájomnú závislosť môžeme vidieť medzi indexom vnímania korupcie (CPI) a Hofstedeho kultúrnou dimenziou individualizmu (IND)
- veľkú negatívnu vzájomnú závislosť môžeme vidieť medzi indexom vnímania korupcie (CPI)

⁷¹ Korelácie [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://www.fhpv.unipo.sk/cvt/statistika/stbasic2.htm>

- strednú pozitívnu vzájomnú závislosť môžeme vidieť medzi indexom vnímania korupcie (CPI) a subindexom Vynútiteľnosť zmlúv (EC_2019) a strednú negatívnu vzájomnú závislosť medzi CPI a Hofstedeho kultúrnou dimenziou vyhýbanie sa neistote (UA)
- ostatné vzájomné závislosti sme vyhodnotili ako malé alebo zanedbateľné

Obrázok č. 2 : Korelačná matica

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu Gretl 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020, Doing Business 2019 a Hofstede-Insights 2019

Podľa Hanáka nám korelačná analýza slúži na skúmanie dvoch alebo viacerých premenných, ako spolu súvisia a vieme interpretovať túto vzájomnú závislosť. Pomocou korelačnej analýzy ale neviem vysvetliť príčinnú súvislosť. Korelačný výskum nám môže objasniť súvislosť medzi premennými, ale pre príčinnú závislosť musíme v našej práci vytvoriť aj rozptylové grafy a OLS modely jednotlivých premenných.⁷²

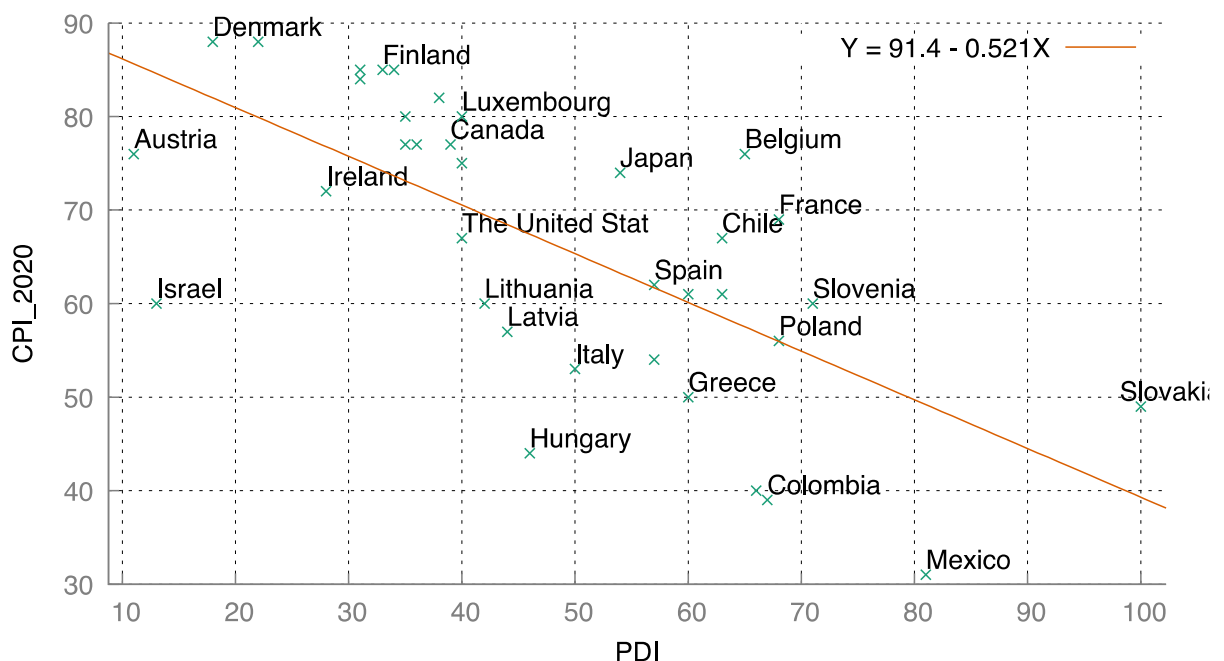
⁷² HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016, 151 s. ISBN 978-80-225-4345-3

3.2. Rozptylové grafy a OLS modely jednotlivých párových analýz

Podľa Lukáčika a spol. musíme pred odhadom parametrov lineárneho modelu preveriť existenciu funkčnej závislosti pomocou rozptylového grafu, na ktorom zobrazíme hodnoty závislej premennej oproti nezávislej premennej. Takéto zobrazenie nám umožňuje zistiť existenciu závislosti. Po potvrdení existencie závislosti ju môžeme aj exaktne vyčíslit'.⁷³

Závislá premenná Y je v našom prípade index vnímania korupcie a nezávislá premenná X je pre každý graf párovej regresie iná. Zelené krížiky zobrazujú skúmaný súbor, v našom prípade sú to krajiny OECD. Čím sú tieto krajiny bližšie pri regresnej priamke, tým viac sú vysvetlené daným modelom.

Graf č. 1 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a PDI
CPI_2020 versus PDI (with least squares fit)

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Na grafe č.1 môžeme vidieť tvar regresnej priamky a body, ktoré označujú skúmané krajiny. Regresná priamka je lineárna a klesajúca, čo znamená, že s klesajúcimi hodnotami hodnotami indexu vnímania korupcie rastú hodnoty Hofstedeho dimenzie vzdialenosť moci. V pravom hornom rohu grafu sa nachádza zápis analytického tvaru rovnice, ktorý

⁷³LUKÁČIK, Martin & kol. Ekonometrické modelovanie v programoch EViews a Gretl. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011, 330 s. [25,113 AH]. ISBN 978-80-225-3320-1

predstavuje odhadnutý tvar jednoduchého lineárneho modelu.⁷⁴ V našom prípade je rovnica vyjadrená ako $y = 91,4 - 0,521x$.

Obrázok č. 3 : Model OLS so závislou premennou CPI a nezávislou premennou PDI

Model 1: OLS, using observations 1-36
Dependent variable: CPI_2020

	coefficient	std. error	t-ratio	p-value
const	91.3696	5.02703	18.18	4.39e-19 ***
PDI	-0.520696	0.0981965	-5.303	6.95e-06 ***
Mean dependent var	66.69444	S.D. dependent var	15.20116	
Sum squared resid	4426.772	S.E. of regression	11.41049	
R-squared	0.452650	Adjusted R-squared	0.436551	
F(1, 34)	28.11743	P-value(F)	6.95e-06	
Log-likelihood	-137.6961	Akaike criterion	279.3922	
Schwarz criterion	282.5593	Hannan-Quinn	280.4976	

White's test for heteroskedasticity -

Null hypothesis: heteroskedasticity not present

Test statistic: LM = 1.17553

with p-value = $P(\text{Chi-square}(2) > 1.17553) = 0.555568$

Test for normality of residual -

Null hypothesis: error is normally distributed

Test statistic: Chi-square(2) = 7.5056

with p-value = 0.0234519

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Na obrázku č. 3 môžeme vidieť model OLS, ktorým sme skúšali špecifikáciu nášho modelu párovej regresnej analýzy. Na základe výstupu z programu GRETL môžeme konštatovať, že premenná vzdialenosť moci je štatisticky významná. Hodnota p-value zobrazuje pravdepodobnostnú hodnotu, ktorá je najnižšou hladinou významnosti, na ktorej môžeme zamietnuť nevýznamnosť parametrov.⁷⁵ Ak si dosadíme do vzťahu $1 - p\text{-value}$ zobrazenú hodnotu, dostaneme pravdepodobný odhad parametrov (b_0, b_1), ktorý si vieme previesť do percentuálneho tvaru. V našom prípade nám vyšlo, že odhad premennej vzdialenosť moci je s 99,95% pravdepodobnosťou štatisticky významný.

⁷⁴ LUKÁČIK, Martin & kol. Ekonometrické modelovanie v programoch EViews a Gretl. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011, 330 s. [25,113 AH]. ISBN 978-80-225-3320-1

⁷⁵ LUKÁČIK, Martin & kol. Ekonometrické modelovanie v programoch EViews a Gretl. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011, 330 s. [25,113 AH]. ISBN 978-80-225-3320-1. s.69

Z tohto modelu môžeme ďalej vyčítať aj hodnotu R^2 – koeficient determinácie. Podľa Lukáčika je vyjadrením toho, aká časť závislej premennej sa dá vysvetliť regresným modelom. Vyjadruje kvalitu modelu.⁷⁶ V našom prípade je 45% dát vysvetlených týmto modelom. Toto môže byť spôsobené použitím párovej analýzy, ktorá porovnávala iba závislú premennú a jednu nezávislú. Znamená to, že vieme vysvetliť iba 45% variability indexu vnímania korupcie. Až 55% variability tohto indexu spôsobujú iné ukazovatele nezaradené do nášho regresného modelu a náhodné vplyvy. Koeficient determinácie by sa zvýšil, ak by sme pridali ďalšiu premennú do nášho modelu. Takáto premenná ale následne nemusia byť pre náš model štatisticky významné.

Pomocou F-štatistiky môžeme testovať významnosť modelu ako celku. Výstupné údaje OLS modelu nám zobrazujú aj hodnotu $F(1,34) = 28,11$. Táto hodnota musí byť väčšia ako kritická hodnota, ktorú môžeme nájsť v štatistických tabuľkách v programe Gretl. Kritická hodnota nám na hladine významnosti 2,5% vyšla 5,499.

$F(1, 34)$

right-tail probability = 0.025

complementary probability = 0.975

Critical value = 5.49929

Na základe týchto údajov môžeme povedať, že model je na hladine významnosti 2,5% štatisticky významný ako celok, pretože vypočítaná hodnota F-štatistiky je výrazne väčšia ako kritická hodnota.

Pri používaní OLS modelu musíme overiť prítomnosť heteroskedasticity. Je to chyba, ktorá môže skresliť výsledok testov. Prítomnosť heteroskedasticity overujeme pomocou Whitovho testu. Hodnota p-value tohto testu musí byť väčšia ako 0,05. V našom modeli sa $p - value = 0,555$, čo je väčšie ako spomínaná hodnota, preto v našom modeli nie je prítomná heteroskedasticita.

Test normality reziduálov nám ukazuje rozdiely medzi meranou a skutočnou hodnotou. V tomto prípade má byť hodnota p-value viac ako 0,05. V našom prípade je $p - value = 0,0234$ čo je viac ako 0,05 a podmienku spĺňame.

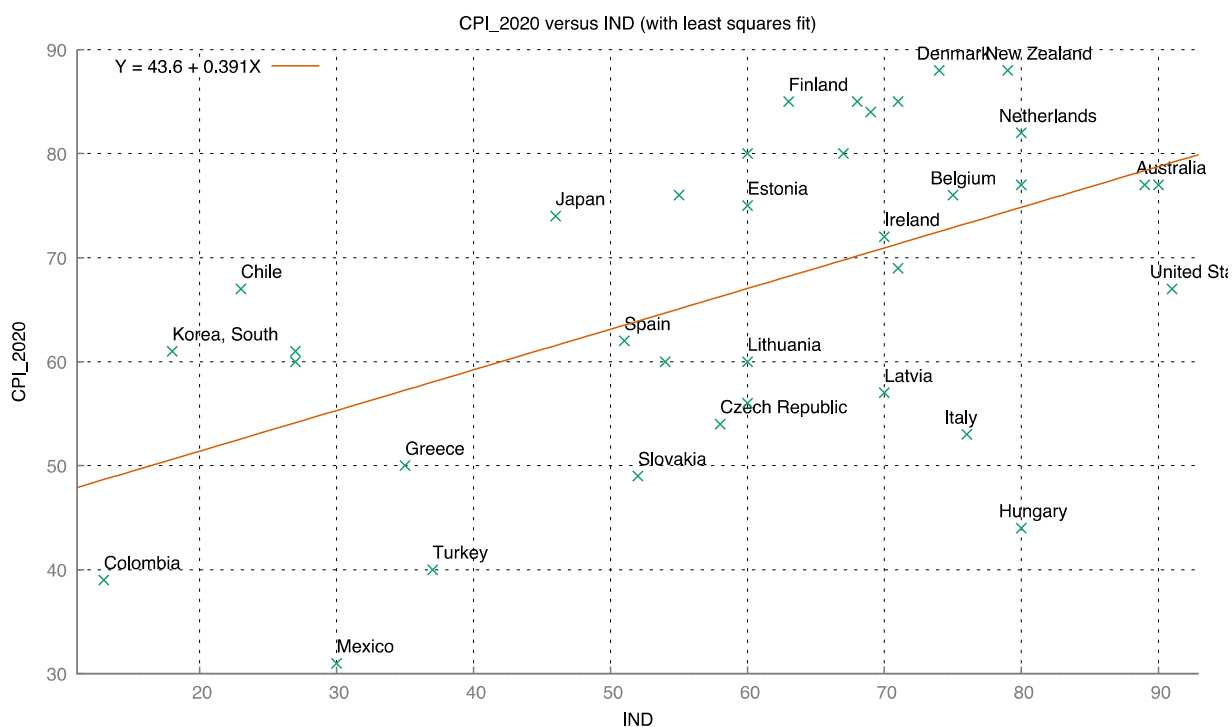
⁷⁶ LUKÁČIK, Martin & kol. Ekonometrické modelovanie v programoch EViews a Gretl. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011, 330 s. [25,113 AH]. ISBN 978-80-225-3320-1

Na základe týchto údajov môžeme povedať, že ak by sa nám hodnota indexu vnímania korupcie zvýšila o jeden bod, Hofstedeho dimenzia vzdialenosti moci by sa znížila o 0,520 bodu. Tento odhad by bol s 99,9% pravdepodobnosťou štatisticky významný. Naša hypotéza č. 1 znela: Nárastom hodnoty vnímania korupcie (CPI) očakávame zníženie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie vzdialenosti moci (PDI). Na základe interpretovaných výsledkov túto hypotézu prijímame.

CPI vs IND

Pomocou rozptylového grafu sme si preverili existenciu funkčnej závislosti v ďalšej regresnej párovej analýze. Na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – kultúrnu dimenziu individualizmu. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie.

Graf č. 2: Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a IND

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Priamka má rastúci charakter, čo v našom prípade znamená, že zvyšovaním hodnoty indexu vnímanej korupcie sa nám bude zvyšovať aj hodnota kultúrnej dimenzie individualizmu. Môžeme to interpretovať aj tak, že čím viac v danej krajine prevláda individualizmus tým menej korupcie je prítomnej vo verejnom sektore.

Pomocou modelu OLS sme zistili, že premenná individualizmus je štatisticky významná. V našom prípade nám vyšlo, že odhad premennej individualizmus je takmer so 100% -nou pravdepodobnosťou štatisticky významný. Hodnota R^2 nám vyšla podobná ako v prvom modeli a to 34,9%. V našom prípade je iba 34,9% dát vysvetlených týmto modelom. Výstupné údaje OLS modelu nám zobrazujú hodnotu $F = 15,016$. Táto hodnota je väčšia ako kritická hodnota, ktorá nám vyšla na hladine významnosti v hodnote 5,499. Naš model je teda ako celok významný. Hodnota p-value normality reziduálov je väčšia ako 0,05. Naš model teda spĺňa podmienku normality reziduálov.

Tabuľka č. 6: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou IND

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	43.5786	6.51866	6.685	1.13e-07	***
IND	0.390875	0.103996	3.759	0.0006	***

R-squared	0.293533		Ajusted R-squared	0.272754
F (1,34)	14.12679		Critical value	5.49929
Heteroskedascicity			P-value	0.993891
Normality of residual			p-value	0.0866571

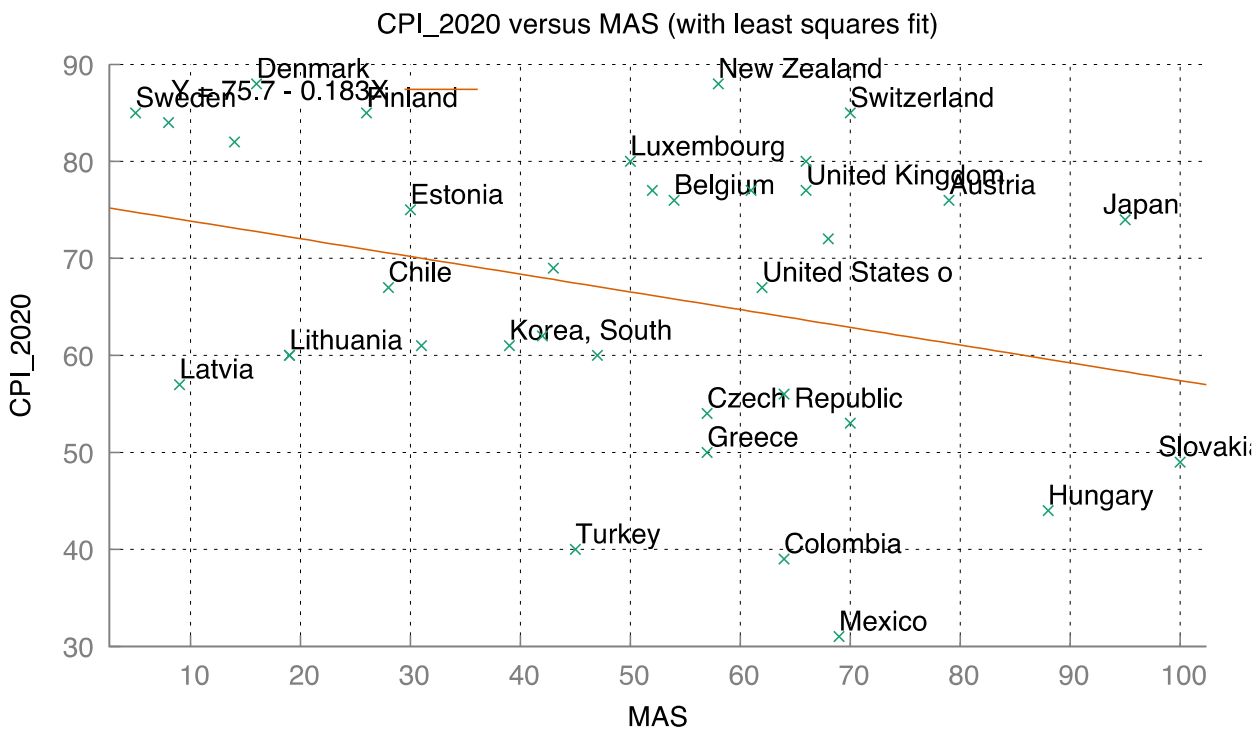
Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Na základe týchto výstupov môžeme konštatovať, že ak by sa hodnota indexu vnímania korupcie zvýšila o jeden bod, hodnota Hofstedeho kultúrnej dimenzie individualizmu by sa zvýšila o 0,39 bodu. Na základe týchto výsledkov môžeme prijať našu druhú hypotézu H2, že s nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie individualizmu (IND).

CPI vs MAS

Pomocou rozptylového grafu sme si preverili existenciu funkčnej závislosti v ďalšej regresnej párovej analýze. Na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – kultúrnu dimenziu maskulinity. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie.

Graf č. 3: Rozptylový graf– CPI_ 2019 a MA

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

V našom prípade existuje lineárna závislosť medzi týmito premennými. Priamka je klesajúca, čo znamená, že so znižujúcou úrovňou indexu vnímanej korupcie sa bude zvyšovať hodnota premennej maskulinity.

Tabuľka č. 7: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou MAS

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	75.6837	5.50901	13.74	1.95e-15	***
MAS	-0.182730	0.100266	-1.822	0.0772	*

R-squared	0.088994		Ajusted R-squared	0.062199
F (1,34)	3.321362		Critical value	5.49929
Heteroskedasticity			P-value	0.379723
Normality of residual			p-value	0.239295

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

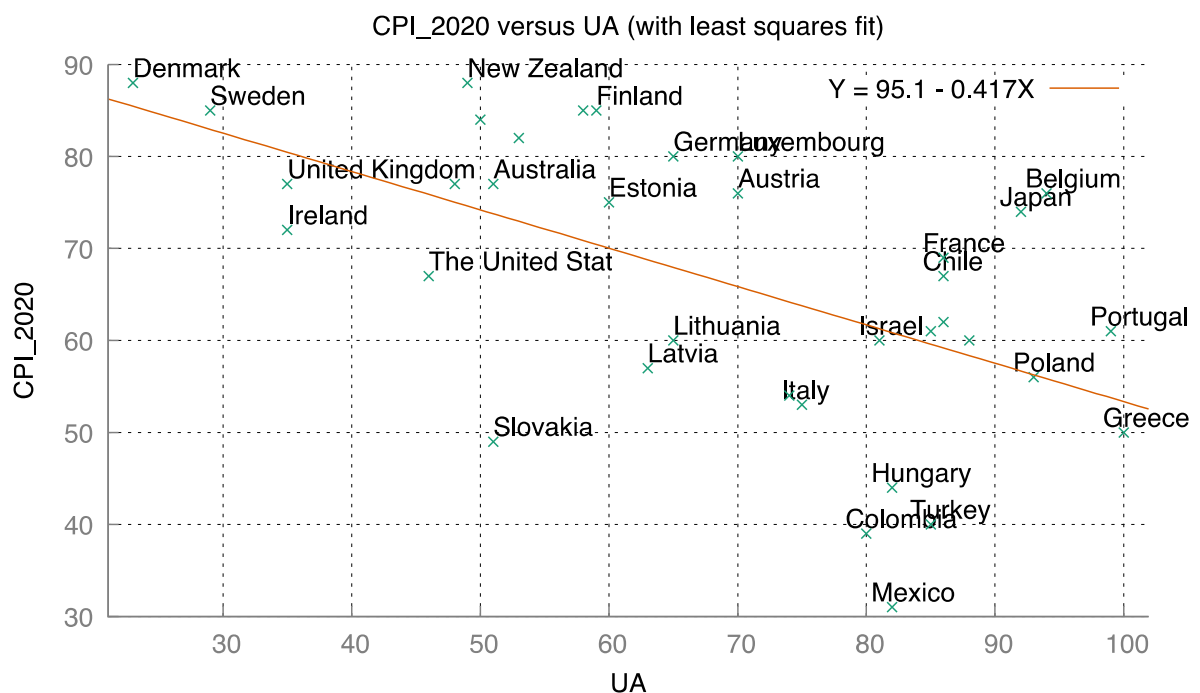
Pomocou modelu OLS sme zistili, že premenná maskulinity je štatisticky nevýznamná. Odhad premennej maskulinity je v našej práci s 92% -nou pravdepodobnosťou

štatisticky významný. My v našej práci akceptujeme iba hodnoty nad 95%. Túto premennú teda nebudeme v našej práci používať. Na základe týchto údajov musíme našu tretiu hypotézu H3 zamietnuť.

CPI vs UA

Graf č. nám zobrazuje rozptylového graf, pomocou ktorého sme si preverili existenciu funkčnej závislosti v regresnej párovej analýze. Na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – kultúrnu dimenziu vzťah k neistote. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie.

Graf č. 4 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a UA

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Priamka je klesajúca, to v našej práci znamená, že so znižovaním hodnoty indexu vnímanej korupcie sa nám bude zvyšovať hodnota kultúrnej dimenzie vzťah ku neistote. Z toho vyplýva, že s poklesom korupcie v skúmanom štáte bude klesať aj hodnota kultúrnej dimenzie vzťahu k neistote.

Tabuľka č. 8: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou UA

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	95.0527	7.35357	12.91	1.15e-14	***
UA	-0.415668	0.103679	-4.022	0.0003	***

R-squared	0.321668		Ajusted R-squared	0.301717
F (1,34)	16.12296		Critical value	5.49929
Heteroskedasticity			P-value	0.255173
Normality of residual			p-value	0.13679

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

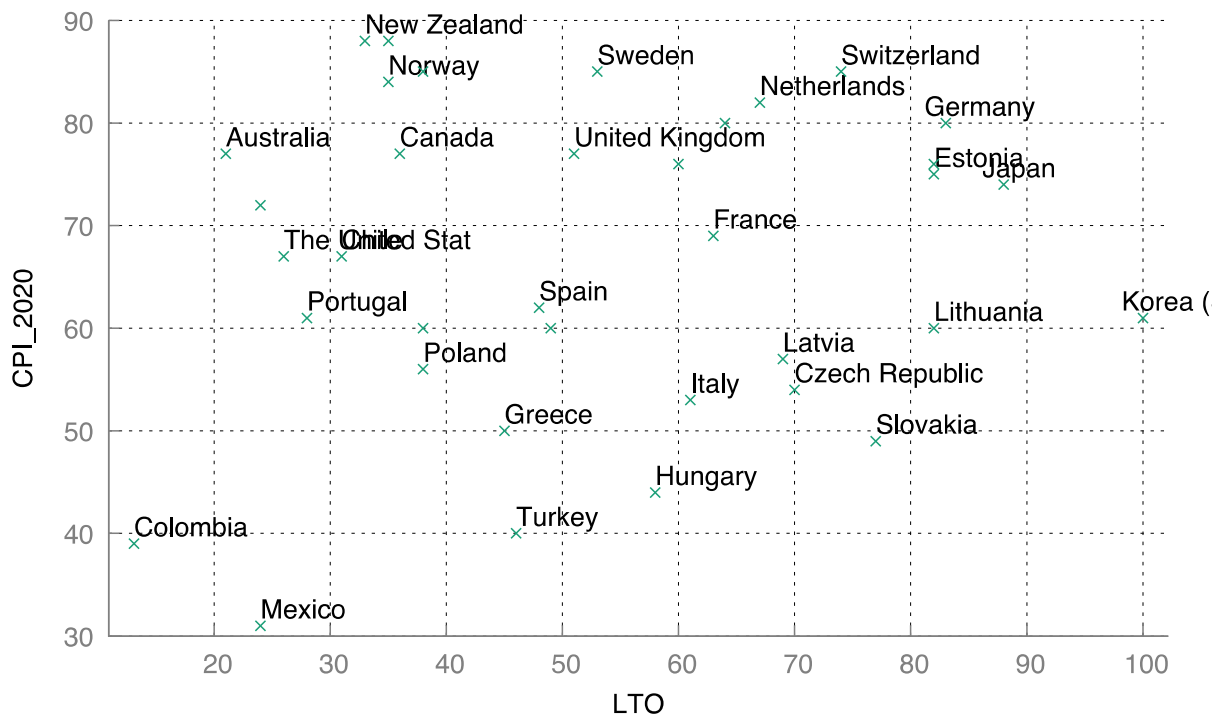
Premenná vyhýbanie sa neistote je v našom modeli štatisticky významná a odhad tejto premennej je takmer so 100% -nou pravdepodobnosťou štatisticky významný. Hodnota R^2 nám vyšla na nízkej úrovni. Iba 32% dát vysvetlených je vysvetlených našim modelom. Hodnota F- štatistiky je na úrovni 16,12 a táto hodnota je väčšia ako kritická hodnota, ktorá nám vyšla na hladine významnosti 2,25% v hodnote 5,499. Naš model môžeme teda považovať ako významný. Hodnota p-value normality reziduálov je väčšia ako 0,05. Naš model teda spĺňa podmienku normality reziduálov. Na základe týchto výstupov môžeme konštatovať, že ak by sa hodnota indexu vnímania korupcie zvýšila o jeden bod, hodnota Hofstedeho kultúrnej dimenzie vzťah k neistote by sa znížila o 0,415 bodu. Na základe týchto výsledkov môžeme prijať našu štvrtú hypotézu H4, že s nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zníženie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie vyhýbanie sa neistote (UA).

CPI vs LTO

Graf č. 5 nám zobrazuje rozptylový graf vygenerovaný na základe vstupných údajov v programe Gretl. Na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – Hofstedeho kultúrnu dimenziu dlhodobej orientácie. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie.

V našom prípade neexistuje závislosť medzi týmito premennými. Tento graf nám teda potvrdzuje už získané závery z korelačnej analýzy, kde závislosť medzi týmito dvoma premennými vyšla veľmi slabá až zanedbateľná. Krajiny sú na tomto grafe rozmiestnené rôzne a nemáme tú prítomnú ani regresnú priamku.

Graf č. 5: Rozptylový graf– CPI_ 2019 a LTO

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Tabuľka č. 9 nám zobrazuje model OLS použitý na vybrané premenné. Pomocou tohto modelu sme zistili, že premenná dlhodobej orientácie je pre našu prácu štatisticky nevýznamná. Odhad premennej – kultúrnej dimenzie dlhodobej orientácie je v našom prípade štatisticky významný iba so 70% pravdepodobnosťou. My v našej práci akceptujeme iba hodnoty nad 95%. Túto premennú teda nebudeme v našej práci používať.

Tabuľka č. 9: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou premennou LTO

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	62.6098	6.63874	9.433	5.08e-11	***
LTO	0.0777155	0.116591	0.6627	0.5120	

R-squared	0.012751		Ajusted R-squared	-0.016285
F (1,34)	0.444306		Critical value	5.49929
Heteroskedascicity			P-value	0.150307
Normality of residual			p-value	0.238436

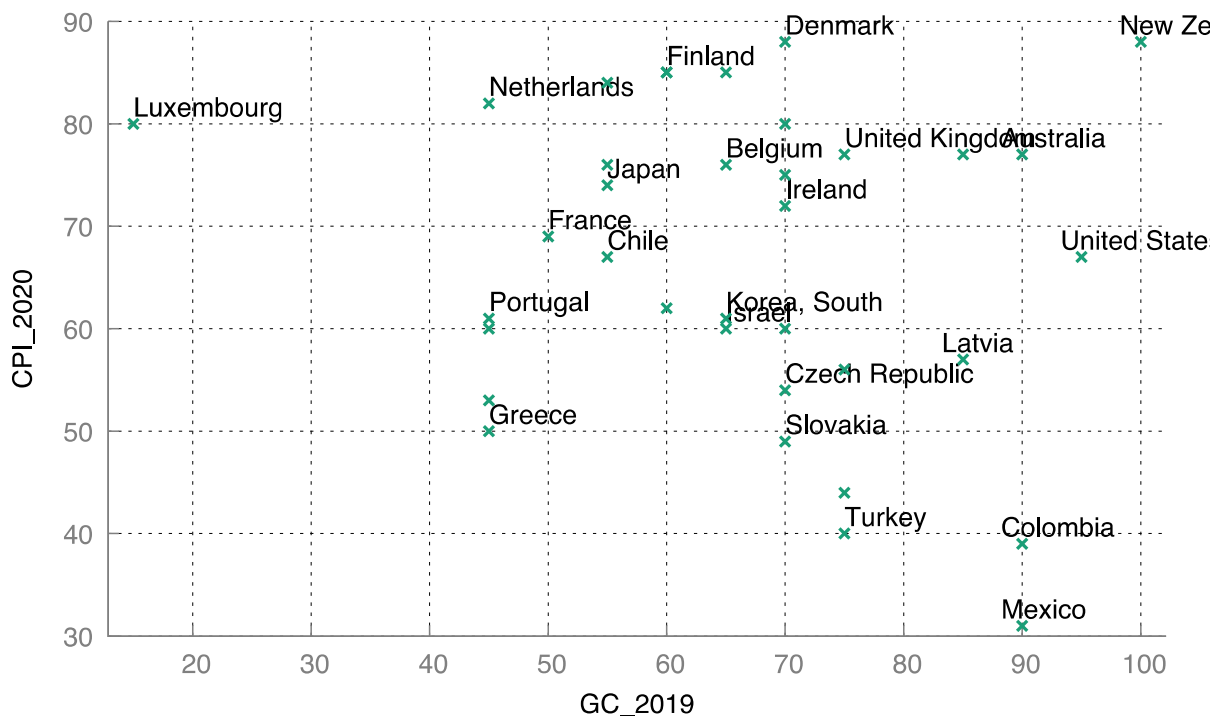
Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a Hofstede-Insights 2019

Naša hypotéza znela - s nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty Hofstedeho kultúrnej dimenzie dlhodobej orientácie (LTO). Túto hypotézu musíme pre náš model zamietnuť, pretože ani korelačná ani regresná analýza nepotvrdila prítomnosť závislosti medzi týmito dvoma premennými.

CPI vs GC

Rozptylový graf sme vytvorili, aby sme overili, či medzi vybranými dvoma premennými existuje funkčná závislosť. Na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – subindex Getting Credit. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie.

Graf č. 6: Rozptylový graf – CPI_2019 a GC

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a DoingBusiness 2019

V našom modeli neexistuje závislosť medzi týmito premennými. Na grafe absentuje regresná priamka a body sú taktiež rozhádzané nerovnomerne. Toto zistenie potvrdzuje naše výsledky z korelačnej analýzy, ktorá určila veľmi slabú závislosť týchto premenných. Pri skúmaní zvolených dvoch premenných pomocou modelu OLS sme zistili, že premenná getting credit je pre našu prácu štatisticky nevýznamná. Túto premennú teda v práci používať nebudeme a zároveň môžeme zamietnuť hypotézu H6, ktorú sme si stanovili na začiatku kapitoly.

Tabuľka č. 10: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou GC

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	77.0482	10.0727	7.649	6.85e-09	***
GC_2019	-0.156941	0.147790	-1.062	0.2958	

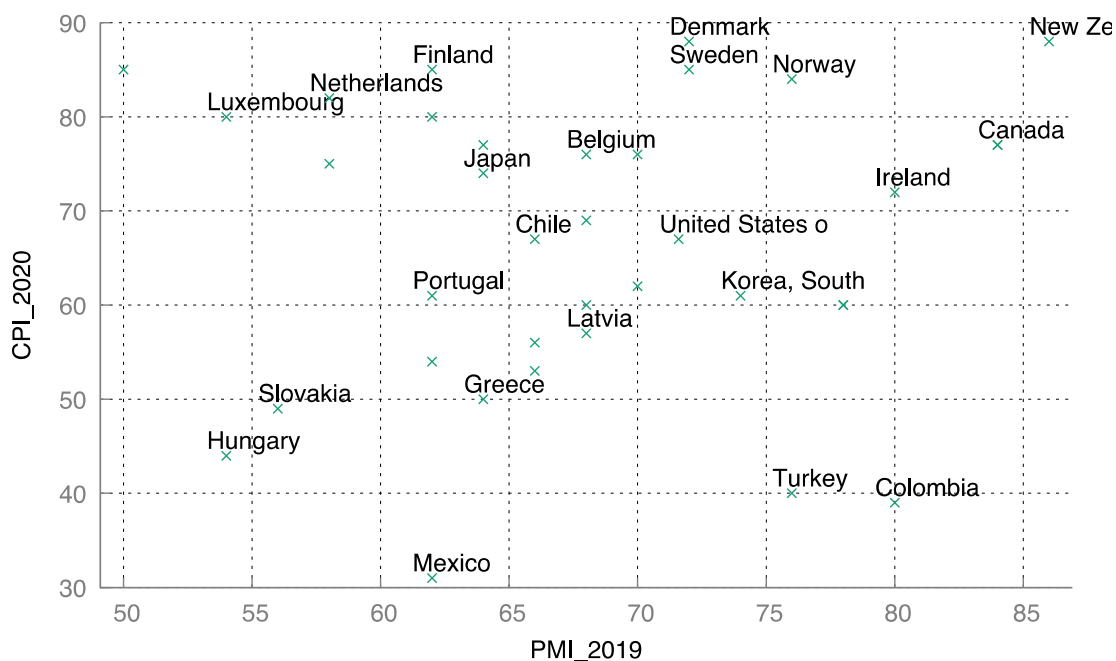
R-squared	0.032102		Ajusted R-squared	0.003634
F (1,34)	1.127660		Critical value	5.49929
Heteroskedascicity			P-value	0.0243002
Normality of residual			p-value	0.34796

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a DoingBusiness 2019

CPI vs PMI

V ďalšom rozptylovom grafe máme na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – subindex Protecting Minority Investors. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie. Na grafe spracovanom programom Gretl sa nenachádza regresná priamka, z čoho usudzujeme, že medzi vybranými premennými nie je lineárna závislosť.

Graf č. 7: Rozptylový graf – CPI_2019 a PMI

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a DoingBusiness 2019

Korelačná analýza týchto dvoch premenných taktiež zobrazila závislosť na úrovni 0,1, čo môžeme interpretovať ako triviálnu závislosť.

Tabuľka č. 11: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou PMI

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	58.8301	19.8448	2.965	0.0055	***
PMI_2019	0.115388	0.288727	0.3996	0.6919	

R-squared	0.004676		Ajusted R-squared	-0.024599
F (1,34)	0.159714		Critical value	5.49929
Heteroskedasticity			P-value	0.459818
Normality of residual			p-value	0.196131

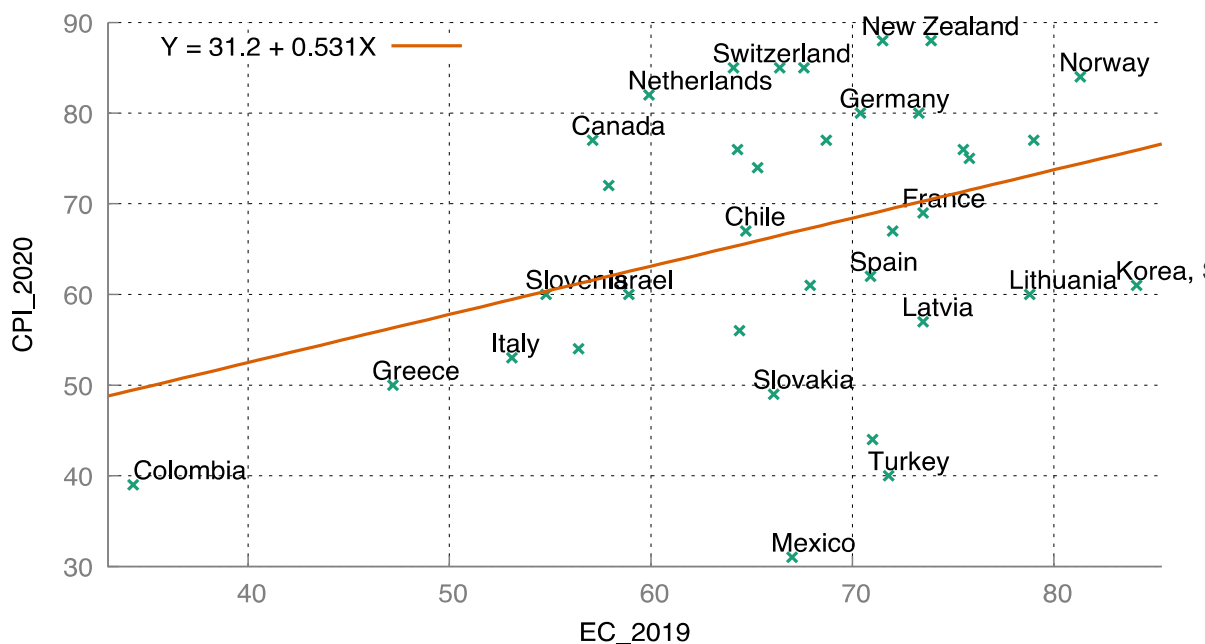
Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a DoingBusiness 2019

Naše predchádzajúce výstupy potvrdzuje aj OLS model v tabuľke č. 11, pomocou ktorého sme zistili, že premenná PMI je pre naše pozorovanie štatisticky nevýznamná. Túto premennú teda nebudeme v našej práci používať a zároveň zamietame hypotézu H7, že s nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty subindexu protecting minority investors.

CPI vs EC

Graf č.8 nám zobrazuje rozptylový graf, pomocou ktorého sme si preverili existenciu funkčnej závislosti v regresnej párovej analýze. Na osi x máme zobrazenú nezávislú premennú – enforcing contracts. Na y osi máme závislú premennú – index vnímania korupcie. Priamka je stúpajúca, to v našej práci znamená, že so zvyšovaním hodnoty indexu vnímanej korupcie sa nám bude zvyšovať hodnota subindexu enforcing contracts. Z toho vyplýva, že s poklesom korupcie v skúmanom štáte bude stúpať hodnota subindexu enforcing contracts.

Graf č.8 : Rozptylový graf regresnej závislosti – CPI_2019 a EC_2019

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a DoingBusiness 2019

Na určenie štatistickej významnosti nezávislej premennej sme využili model OLS a výstupy z programu Gretl môžeme vidieť v tabuľke č. 9. Premenná enforcing contracts je v našom modeli štatisticky významná a odhad tejto premennej je so 96% pravdepodobnosťou štatisticky významný.

Tabuľka č. 12: OLS model so závislou premennou CPI a nezávislou EC

	Coefficient	Std. Error	t-ratio	p-value	
Const	31.2309	16.5864	1.883	0.0683	*
EC_2019	0.531422	0.245909	2.161	0.0378	**

R-squared	0.120769		Ajusted R-squared	0.094909
F (1,34)	4.670159		Critical value	4.13002
Heteroskedasticity			P-value	0.580841
Normality of residual			p-value	0.271455

Zdroj: Vlastné spracovanie s použitím programu GRETL 2021a na základe údajov z Transparency International CPI 2020 a DoingBusiness 2019

Hodnota R^2 nám vyšla na veľmi nízkej úrovni. Iba 12% dát vysvetlených je vysvetlených našim modelom. Pre náš model to znamená vysokú nespoľahlivosť. Existuje

až 88% dát, ktoré nemáme zahrnuté v práci a vysvetľujú tento model. Hodnota F- štatistiky je na úrovni 4,67 a táto hodnota je väčšia ako kritická hodnota, ktorá nám vyšla na hladine významnosti 5% v hodnote 4,13. Náš model môžeme teda považovať ako významný. Hodnota p-value normality reziduálov je väčšia ako 0,05. Náš model teda spĺňa podmienku normality reziduálov. Aj na rozptylovom grafe zobrazujúcom závislosť zmeny premennej CPI od premennej enforcing contracts sme mohli vidieť, že je viacero krajín v tomto modeli ďaleko od regresnej priamky.

Napriek tejto chybe môžeme konštatovať, že ak by sa hodnota indexu vnímania korupcie zvýšila o jeden bod, hodnota subindexu EC by sa znížila o 0.531 bodu. Na základe týchto výsledkov môžeme prijať našu štvrtú hypotézu H8, že s nárastom hodnoty indexu vnímania korupcie (CPI) očakávame zvýšenie hodnoty subindexu enforcing contracts (EC).

3.3. Diskusia

Autori Steinhauser a Kittová skúmali vo svojej práci s názvom Vplyv kultúry na korupciu v krajinách OECD vplyv Hofstedeho kultúrnych dimenzií na úroveň vnímania korupcie. Vo svojej práci pracovali s korelačnou a lineárnou regresnou analýzou, pomocou ktorých overovali prítomnosť vzťahu medzi skúmanými premennými. Autori zistili, že štatisticky významnými pre ich prácu sú kultúrne dimenzie vzdialenosti moci, maskulinity a pôžitkárstva. Kultúrne dimenzie vzdialenosti moci a maskulinity mali pozitívny vplyv na úroveň vnímania korupcie a teda negatívny vplyv na korupciu samotnú.⁷⁷

V našej práci nám vyšli štatisticky významné Hofstedeho kultúrne dimenzie vzdialenosti moci, individualizmu a vzťahu k neistote. Na základe korelačnej analýzy môžeme tvrdiť, že kultúrna dimenzia vzdialenosť moci a vzťah k neistote mali negatívny vplyv na vnímanie korupcie. Kultúrna dimenzia individualizmu mala pozitívny vplyv na vnímanie korupcie a teda na korupciu mala pozitívny vplyv.

Výsledky analýz autorov Steinhausera a Kittovej sa v našom prípade nezhodujú v kultúrnych dimenziách maskulinity, individualizmu a vzťahu k neistote. Kultúrnu dimenziu pôžitkárstva sme v našej práci nemali zahrnutú. Rozdiely vo výsledkoch môžu byť spôsobené použitím iného druhu regresnej analýzy. Kým v našej práci sme využívali párovú

⁷⁷ KITTOVÁ, Zuzana a STEINHAUSER, Dušan. Influence of Culture on Corruption Within the OECD Countries. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2018, 8(1), 121-126. ISSN 2464-6733.

regresnú analýzu, autori Steinhauser a Kittová využívali multiregresnú analýzu. V takomto prípade sú modely rozdielne a výsledky môžu byť rozdielne tiež.

Predchádzajúce štúdie tvrdili, že ženy sú menej tolerantné k neetickému správaniu ako muži, a zistili, že krajiny s vyšším percentom žien vo vláde sú spojené s nižšou mierou korupcie. Posledné štúdie napriek tomu predpokladajú, že vplyv žien na korupciu závisí od inštitucionálneho a kultúrneho prostredia, v ktorom pracujú. Cieľom tejto štúdie je empiricky otestovať, či vplyv žien vo vláde na korupciu na úrovni jednotlivých krajín závisí od kultúry pomocou údajov z rôznych krajín. Prostredníctvom série regresí sa moderátorské výrazy medzi ženami vo vláde a kultúrnymi dimenziami Hofstedeho pridávajú k empirickému testovaniu umierneného účinku kultúry. Táto štúdia ponúka empirické dôkazy o tom, že vplyv žien vo vláde na korupciu závisí od individuálnej kultúrnej dimenzie Hofstedeovej, čo podporuje nedávne tvrdenia, že vplyv žien na korupciu skutočne závisí od kultúrnych kontextov.

Autorka DiRienzo vo svojej štúdii testovala, či vplyv žien vo vláde na korupciu v jednotlivých krajinách závisí od kultúry. Pracovala so závermi z predchádzajúcich štúdií, ktoré tvrdili, že ženy sú menej tolerantné k neetickému správaniu ako muži. Taktiež predchádzajúce štúdie potvrdzovali, že väčšie zastúpenie žien vo vláde je spojené s nižšou mierou korupcie v danej krajine. Autorka vo svojej štúdii používala regresné analýzy medzi zastúpením žien vo vláde a kultúrnymi dimenziami Hofstedeho a vlastnú empirickú analýzu. Pomocou týchto metód zistila, že vplyv žien vo vláde na korupciu závisí od Hofstedeho kultúrnej dimenzie individualizmu.⁷⁸ Z toho vyplýva, že pre presnejšie výsledky je potrebné brať v ohľad aj kultúrny kontext každej z premenných. To nám v konečnom dôsledku vyjadruje aj koeficient determinácie pri jednotlivých modeloch, ktorý je vyjadrením toho, aká časť závislej premennej sa dá vysvetliť regresným modelom a použitou premennou. Pri párovej regresnej analýze je toto číslo väčšinou nízke, lebo berie do úvahy iba jednu nezávislú premennú.

Autori Mornah a MacDermott vo svojej práci skúmali vplyv Hofstedeho dimenzií na úroveň korupcie. Táto práca zahŕňala dva determinanty pre korupciu v podobe indexu vnímania korupcie a indexu korupcie vydávaného Svetovou bankou. Autori vo svojej práci využili viacero modelov na vzorke 80 krajín a navyše používali dáta zozbierané za 15 rokov. Vo svojej práci dokázali významnosť viacerých dimenzií. Hofstedeho kultúrna dimenzia

⁷⁸ E DIRIENZO, Cassandra. Culture, corruption, and women in government. *International Journal of Cross Cultural Management*. [online]. 2019, December 4, 2019, 19(3), 315-332 [cit. 2021-04-05]. Dostupné na: [doi:https://doi.org/10.1177/1470595819887190](https://doi.org/10.1177/1470595819887190)

vzdialenosť moci vyšla autorom ako štatisticky významná s pozitívnym vplyvom na úroveň korupcie. To znamená, že so zvyšujúcou hodnotou vzdialenosti moci v danej krajine sa bude zvyšovať aj úroveň korupcie. Výsledok našej párovej analýzy je teda rovnaký, ako autorov Mornaha a MacDermotta. Dlhodobá orientácia mala negatívny vplyv a bola štatisticky významná, v našej práci bola dlhodobá orientácia štatisticky nevýznamná. Rovnaké výsledky nám vyšli v kultúrnej dimenzii individualizmu, keď nám výsledky regresnej a korelačnej analýzy zobrazili túto premennú ako štatisticky významnú s negatívnym vplyvom na korupciu.⁷⁹ Ostatné pozorovania nám taktiež vyšli rozdielne. Rozdielne výsledky môžu byť spôsobené rozdielnym súborom vstupných dát a taktiež používanými modelmi. Americkí autori vo svojej práci využili väčšiu vzorku štátov a taktiež komplikovanejšie metódy analýzy.

Autor Minkov sa vo svojej práci s názvom „*A revision of Hofstede's model of national culture: old evidence and new data from 56 countries*“ venoval problematike kvality Hofstedeho modelu kultúrnych dimenzií. V tejto práci sa venoval analýze sekundárnych dát – dát zo Svetového prieskumu hodnôt a taktiež analýze dát z nového prieskumu v 56 krajinách sveta. Vo svojej práci postupne testoval súvislosť a užitočnosť Hofstedeho modelu. Výsledkom jeho práce bolo zistenie, že väčšina Hofstedeho kultúrnych dimenzií si vyžaduje prerobenie alebo aktualizáciu. Kultúrna dimenzia vzťah k neistote a maskulinita vs feminita sú podľa autora dokonca nepoužiteľné, pretože nie sú konzistenté a nesúvisia so žiadnym z autorom predpokladaným korelátom.⁸⁰ Hofstedeho model kultúrnych dimenzií je jedným z najpoužívanejších modelov na definíciu a kvantifikovanie kultúry na celom svete. Podľa zistení autora Minkova má tento model veľa nedostatkov a odborná verejnosť by mala prikladať väčšiu snahu o jeho revíziu. Tento model je používaný v mnohých konzultačných centrách alebo školách a je tiež základom viacerých štúdií. V našej práci sme taktiež pracovali s týmto modelom, pre rozšírenie alebo aktualizáciu našej práce by sme v budúcnosti odporúčali využitie iného modelu na kvantifikovanie kultúry ako Hofstedeho model kultúrnych dimenzií.

⁷⁹ MORNAH, Dekuwmini a MACDERMOTT, Raymond J. A Non-Proxied Empirical Investigation of Cultures Effect on Corruption. *Business and Society Review* [online]. 2018, 123(2), 269-301 [cit. 2021-04-06]. ISSN 00453609. Dostupné na: doi:10.1111/basr.12142

⁸⁰ MINKOV, Michael. A revision of Hofstede's model of national culture: old evidence and new data from 56 countries. *Cross Cultural & Strategic Management* [online]. 2018, 25(2), 231-256 [cit. 2021-04-06]. ISSN 2059-5794. Dostupné na: doi:10.1108/CCSM-03-2017-0033

4. Záver

Hlavným cieľom našej diplomovej práce bolo zistiť vzťah medzi kultúrou a korupciou a zistiť, či takýto vzťah má vplyv na firmy pôsobiace v medzinárodnom obchode. Naša práca je rozdelená na dve hlavné časti a to teoretickú časť a výskumnú časť. Teoretická časť sa skladá z viacerých kapitol a podkapitol, ktoré nám opisujú a definujú skúmané pojmy a javy. Teoretická časť nám slúži na lepšie chápanie pojmov kultúra a korupcia, ich súvislosti, históriu ale aj príčiny či dôsledky a ich vplyv na medzinárodný obchod. Táto časť nám poskytuje teoretický zdroj informácii a poznanie, ktoré sme neskôr využili vo výskumnej časti našej práce.

Náš hlavný cieľ sme si rozdelili na tri parciálne ciele, ktoré sa v praktickej časti snažili vyriešiť. Naším prvým cieľom bolo definovanie si hypotéz, databáz a premenných, ktoré sme používali v praktickej časti našej práce. V našej práci sme využili párovú regresnú analýzu, ktorá skúma izolované dvojice premenných. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli definovať si 8 hypotéz na základe nadobudnutých poznatkov z teoretickej časti. Na základe výsledkov prijímame 4 hypotézy a zamietame štyri.

Pre hodnotenie a interpretáciu hypotéz je si dôležité uvedomiť, že väčšia hodnota CPI znamená, že v danej krajine sa korupcia vyskytuje v menšom rozsahu. Čiže v prípade Austrálie, ktorá má CPI skóre najvyššie, je úroveň korupcie na najnižšej úrovni zo všetkých skúmaných krajín.

Prijímame našu prvú hypotézu, pretože korelačná analýza nám ukázala, že kultúrna dimenzia vzdialenosť moci má negatívny vplyv index vnímania korupcie, tým pádom pozitívny vplyv na znižovanie úrovně korupcie samotnej. Výsledok párovej regresnej analýzy nám ukázal štatistickú významnosť nezávislej premennej vzdialenosti moci. Korupcia je častejšie prítomná v krajinách s veľkou vzdialenosťou moci – moc koncentrovaná do úzkeho okruhu manažérov, sú prítomné komplikované hierarchické štruktúry a moc je nerovnomerne rozložená. V našej práci sa jednalo o krajiny ako napríklad Slovensko, Mexiko, Maďarsko alebo Kolumbia.

Prijímame taktiež našu druhú hypotézu. Kultúrna dimenzia individualizmu nám vyšla v regresnej párovej analýze ako štatisticky významná premenná. Korelačná analýza nám ukázala negatívny vzťah medzi individualizmom a úrovňou korupcie. V krajinách, v ktorých je viac prítomný individualizmus teda môžeme očakávať nižšiu prítomnosť korupcie.

Tretiu hypotézu zamietame, pretože sme prostredníctvom párovej regresnej analýzy zistili, že kultúrna dimenzia maskulinity je štatisticky nevýznamná. Korelačná analýza nám taktiež zobrazila iba zanedbateľný vplyv tejto kultúrnej dimenzie na hodnotu korupcie.

Hypotézu číslo 4 sme sa rozhodli prijať, pretože nám korelačná ukázala negatívnu závislosť medzi indexom vnímania korupcie a kultúrnou dimenziou vzťahu k neistote. Regresná analýza preukázala štatistickú významnosť tejto nezávislej premennej. So zvyšujúcou hodnotou kultúrnej dimenzie vzťahu k neistote nám stúpa úroveň korupcie v danej krajine. V krajinách, kde je vyhýbanie sa neistote častejším javom môžeme vidieť viacej pravidiel, ktoré sú často kontrolované. Ak máme v krajine veľa pravidiel, častokrát nie úplne potrebných, viacero ľudí sa ich bude snažiť obísť. Takéto prostredie teda môže byť základom pre vznik rôznych korupčných javov.

Nezávislá premenná Hofstedeho kultúrnej dimenzie dlhodobej orientácie nám na základne párovej regresnej analýzy vyšla ako štatisticky nevýznamná pre náš model. Tým pádom sme sa rozhodli zamietnuť hypotézu číslo 5.

Prijímame aj hypotézu číslo 6, napriek tomu, že nám korelačná analýza ukázala iba stredne silnú pozitívnu závislosť medzi subindexom vynútiteľnosť zmlúv a kontraktov a hodnotou indexu vnímania korupcie. Párová regresná analýza potvrdila štatistickú významnosť tejto nezávislej premennej. Na základe týchto výsledkov môžeme povedať, že v krajinách ktoré prijali rôzne regulácie na zvýšenie efektívnosti súdov, konkrétne na riešenie obchodného sporu je korupcia menej častejším javom.

Hypotézy číslo 7 a číslo 8 sme zamietli z dôvodu štatistickej nevýznamnosti nezávislých premenných pre náš model. Jednalo sa o subindexy s názvom ochrana minoritných investorov a získavanie úverov. Oba tieto subindexy nemajú žiaden vplyv na úroveň korupcie v skúmaných krajinách. Silu vzťahov medzi premennými sme skúmali pomocou korelačnej analýzy, ktorá nám preukázala slabú až triviálnu závislosť medzi korupciou a skúmanými subindexmi.

Naše výsledkami sme zároveň naplnili naše parciálne ciele. Zistili sme závislosť určitých kultúrnych dimenzií na korupciu. Výsledky nám ale nepotvrdzujú vzťah kultúry a korupcie na firmy, ktoré pôsobia medzinárodne. Vyšla nám iba slabá závislosť pri skúmanej premennej vynútiteľnosti zmlúv. Pre rozšírenie záverečnej práce do budúcnosti by bolo prínosnejšie podrobiť skúmaniu väčšie množstvo dát – napríklad počet krajín. Väčší počet dát by nám mohol pomôcť k vytvoreniu multiregresnej analýzy, kde by nám mohla následne vyjsť štatistická významnosť viacerých premenných. Keďže sme využívali regresnú párovú analýzu aj samotné modely majú limitácie z pohľadu ich kvality.

5. Zoznam použitej literatúry

1. Export.slovensko.sk. *Prieskum zahraničného trhu*. [online]. [cit. 2021-1-31]. Dostupné na: <https://export.slovensko.sk/zaciname-s-exportom/prieskum-zahranicneho-trhu/>
2. DELGADOVÁ, Elena. (2010). *Kultúra a komunikácia. Teoretické východiská a vymedzenie pojmov*. Kultúrna pluralita, univerzalizmus, interkultúrna komunikácia, interkultúrne kompetencie: Monografický zborník - grantový projekt VEGA 1/0561/08 [online]. Bratislava: Ekonóm, 2010, s. 141-161 [cit. 2021-01-31]. ISBN SBN 978-80- 225-3093-4. Dostupné na: https://www.academia.edu/2604847/Kultúra_a_komunikácia_Teoretické_vymedzenie_pojmov
3. Britannica. *Historical Development Of Cultural Anthropology*. [online]. [cit. 2021-1-31]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/science/cultural-anthropology/Historical-development-of-cultural-anthropology>
4. SOUKUP, Václav. (2004). *Přehled antropologických teorií kultury*. [online]. Vyd. 2. Praha : Portál, 2004, s. 63 [cit. 2021-01-31]. ISBN 80-7178-929-1 Dostupné na: <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2020/04/Přehled-antropologických-teórii-kultúry.pdf>
5. SLUŠNÁ, Zuzana. (2015). *Súčasná kultúrna situácia z pohľadu teórie a praxe*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2015 [cit. 2021-01-31]. ISBN 978-80-223-4026-7. Dostupné z: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kkul/SLUSNA.Z..pdf
6. UNESCO. (2009). *The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics (FCS)*. [online]. Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2009, s.9 [cit. 2021-1-31]. ISBN 978-92-9189-075-0. Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/doc10/BG-FCS-E.pdf>
7. BROWAEYS, Marie-Joelle & PRICE, Roger. *Understanding cross-cultural management*. 3. vyd. Londýn: Pearson Education Limited, 2015. ISBN 978-1-292-01589-7
8. HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace. Software mysli*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-86131-70-X.
9. BEBLAVÝ, Miroslav & SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, Emília. Prístupy k definovaniu korupcie. *Sociológia* [online]. 2007, 4(39), 316-336 [cit. 2021-02-02]. ISSN 0049-1225. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402680
10. MUŽIK, Roman. Korupcia ako špecifický sprievodný jav nedokonalosti trhov v zdravotníctve. HPI - Stredoeurópsky inštitút pre zdravotnú politiku [online]. 2014 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: http://www.hpi.sk/2014/05/korupcia-ako-specificky-sprievodny-jav-nedokonalosti-trhov-v-zdravotnictve/#_ftnref2
11. Online Etymology Dictionary. Corruption. [online] [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://www.etymonline.com/search?q=corruption>

12. ZEMANOVIČOVÁ, Daniela a Emília SIČÁKOVÁ. Korupcia v SR ako celospoločenský problém. [online]. Bratislava: Róbert Vico - vydavateľstvo, 2001. [cit. 2021-02-04]. ISBN 80-89041-09-4. Dostupné na: https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030805_korup.pdf
13. ZEMANOVIČOVÁ, D. a BEBLAVÁ, E. 2003. Krajinka rovných a rovnejších? Slovensko a korupcia. Bratislava: Kalligram 2003. ISBN 80-7149-563-8
14. SVENSSON, Jakob. Eight Questions about Corruption. Journal of Economic Perspectives [online]. 2005, 19(3), 19-42 [cit. 2021-02-04]. ISSN 0895-3309. Dostupné na: doi:10.1257/089533005774357860
15. Ministerstvo spravodlivosti SR. Korupcia. [online] [cit. 2021-02-04]. Dostupné online na: https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_korupcia/
16. TREND. Čo sú transačkové náklady. [online]. 2011. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/trend-archiv/co-su-transakcne-naklady>
17. Ministerstvo vnútra SR. ZVYŠOVANIE POVEDOMIA O KORUPCII V MEDZINÁRODNOM OBCHODNOM PROSTREDÍ. [online] [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?dotaznik&okruh=10&tema=12>
18. Transparency International Slovensko. INDEX KORUPCIE 2020: DOZVUKY VLÁDY SMERU STIAHLI SLOVENSKO AŽ ZA GRÉCKO. [online] 2021. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na : <https://transparency.sk/sk/index-korupcie-2020-dozvuky-vlady-smeru-stiahli-slovensko-az-za-grecko/>
19. RISTVEJ, Jozef a KAMPOVÁ, Katarína. Vedecké Metódy. Trilobit: Odborný vedecký časopis [online]. 2010, 31.5.2010, (1) [cit. 2021-03-21]. Dostupné na: <http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>
20. HANÁK, Róbert. Dátová analýza pre sociálne vedy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016, 151 s. ISBN 978-80-225-4345-3
21. *Analýza, monitor kvality podnikateľského prostredia v SR a konkurencie schopnosť ekonomiky* [online]. 2014 [cit. 2021-03-21]. Dostupné na: https://www.ia.gov.sk/data/files/np_csd_I/AZZZ/Analyza_monitor_kvality_podnikatelskeho_prostredia_v_SR_a_konkurencie_s....pdf
22. LUKÁČIK, Martin & kol. Ekonometrické modelovanie v programoch EViews a Gretl. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011, 330 s. [25,113 AH]. ISBN 978-80-225-3320-
23. TANZI, Vito. *Corruption Arround the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures* [online]. In: . Máj 1998 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9863.pdf>
24. *WHAT IS CORRUPTION?* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné na: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption#>

25. *Boj proti korupcii: Tematický informačný prehľad európskeho semestra* [online]. In: . 22. 11. 2017 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_sk.pdf
26. *REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE COURT OF AUDITORS: 2016 Annual Management and Performance Report for the EU Budget* [online]. 13.6.2017 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0351&from=EN>
27. *About Us* [online]. 2020 [cit. 2021-04-04]. Dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/about-us>
28. *Doing Business 2020* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>
29. *Methodology* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/methodology>
30. *Protecting Minority Investors: What is measured?* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/protecting-minority-investors/what-measured>
31. *Enforcing Contracts: What is measured?* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/enforcing-contracts/what-measured>
32. KITTOVÁ, Zuzana a STEINHAUSER, Dušan. Influence of Culture on Corruption Within the OECD Countries. *Journal of Interdisciplinary Research*. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2018, 8(1), 121-126. ISSN 2464-6733.
33. MORNAH, Dekuwmini a MACDERMOTT, Raymond J. A Non-Proxied Empirical Investigation of Cultures Effect on Corruption. *Business and Society Review* [online]. 2018, 123(2), 269-301 [cit. 2021-04-06]. ISSN 00453609. Dostupné na: doi:10.1111/basr.12142
34. E DIRIENZO, Cassandra. Culture, corruption, and women in government. *International Journal of Cross Cultural Management*. [online]. 2019, December 4, 2019, 19(3), 315-332 [cit. 2021-04-05]. Dostupné na: doi:<https://doi.org/10.1177/1470595819887190>
35. MINKOV, Michael. A revision of Hofstede's model of national culture: old evidence and new data from 56 countries. *Cross Cultural & Strategic Management* [online]. 2018, 25(2), 231-256 [cit. 2021-04-06]. ISSN 2059-5794. Dostupné na: doi:10.1108/CCSM-03-2017-0033
36. THE HOFSTEDÉ CENTRE. Compare Countries [online]. 2019 [cit. 2021-04-15]. Dostupné na internete: <https://www.hofstede-insights.com/product/compare-countries/>